

Συνέντευξη με τον κ. Κατσαμά Γεώργιο (Κ.Γ.) και τον κ. Κατσαμά Ιωσήφ ή Σήφη (Κ.Σ.)

Κρήτη, Περιοχία Ν. Ρεθύμνης, Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Παράρτημα Ρεθύμνου)

10 Ιουνίου 2005

Ερευνητές συμμετέχοντες στη συνέντευξη:

Θεοδοσοπούλου Ειρήνη, Περπιράκη Ελένη, Φραγκούλης Εμμανουήλ

CD 1

Ερ. Σήμερα 10 Ιουνίου του 2005, έχουμε την τιμή να έχουμε κοντά μας τον Σήφη και τον Γιώργο Κατσαμά. Ο Γιώργος Κατσαμάς είναι γνωστός για τη λύρα του και ο κύριος Σήφης για το τραγούδι και το λαούτο του, μια μουσική οικογένεια. Και να ξεκινήσουμε κύριο Γιώργο μαζί και να μας πείτε πώς και πιάσατε όργανο στα χέρια σας; Ήπαιζε κανείς στην οικογένεια, υπήρχανε ερεθίσματα;

Κ.Γ. Ναι. Ο πατέρας μας, μας έβαλε σε αυτό το κανάλι, ο Μανόλης ο Κατσαμάς, παλιότατος... παλιότερος λυράρης. Πιο παλιά ήτανε και οι παππούδες, και οι δύο παππούδες. Και ο Βασίλης ο Κατσαμάς ο παππούς μου και ο Σήφης ο Φραγκιαδάκης, στην οικογένεια δηλαδή, οικογένεια μουσικών.

Ερ. Ο Φραγκιαδάκης ο Ιωσήφ ήτανε από την πλευρά της μητέρας σας;

Κ.Γ. Ναι, της μάνας μου, παίζανε κι αυτοί. Εγώ ξεκίνησα το '64, πρωτομπήκε όργανο στα χέρια μου. Και συγκεκριμένα ήτανε μπουζούκι.

Ερ. Πώς και πιάσατε μπουζούκι, ας πούμε; Ύπήρχε στο σπίτι ένα μπουζούκι;

Κ.Γ. Όχι. Εκείνη την εποχή τραγουδούσε και ο αδερφός μου ο Βασίλης και είχε κατά προτίμηση ήθελε αυτός το μπουζούκι και είχε... εκτός από τη λύρα το δεύτερο όργανο που μπήκε στο σπίτι μας ήτανε το μπουζούκι. Και εγώ ως μικροκαμωμένος μου πήγαινε το μπουζούκι, μπορούσα να το αγκαλιάσω να παίξω. Είχα την τύχη σε μια ατυχία ενός άλλου λαουτιέρη, του Μίνου του Κοτζαμπασάκη συγκεκριμένα να παίξω νωρίς σε γλέντι με τον πατέρα μου.

Ερ. Ατυχία, όταν λέτε;

- Κ.Γ. Ερχότανε να παίξει στο γάμο και με ένα μηχανάκι κι έπεσε στο δρόμο και έσπασε το λαούτο του. Και δεν έβρισκε ο πατέρας μου λαουτιέρη εκείνη την εποχή, μιλάμε για το '65.
- Ερ. Ήτανε λαουτιέρης του πατέρας σας;
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Και το μικρό του;
- Κ.Γ. Ο Μίνως Κοτζαμπασάκης.
- Ερ. Μίνως.
- Κ.Γ. Ναι, που δεν έφτασε τελικά στο χωριό και ερχότανε οι καλεσμένοι και με πήρε ο πατέρας μου με το μπουζούκι να πα' να παίξομε στο γάμο τρεις μέρες τότες, τρεις μερόνυχτα. Ήτανε η πρώτη μου εμπειρία το '65.
- Ερ. Μάλιστα.
- Κ.Γ. Μετά φύγαμε, πήγαμε...
- Ερ. Εσείς είχατε ξαναπιάσει λαούτο έτσι ή παιδευόσασταν με το μπουζούκι;
- Κ.Γ. Με το μπουζούκι, μα με το μπουζούκι πήγα στο γάμο.
- Ερ. Α, με το μπουζούκι!
- Κ.Γ. Με το μπουζούκι συνόδευσα τη λύρα. Και πήγαμε στην Αθήνα και από το '67 παίζαμε στον Πειραιά, στον «Κισσό», σε ένα κέντρο, τότες ήτανε Σαββατοκύριακο. Τετάρτη, Σαββατοκύριακα. Παίζαμε με τον πατέρα μας. Ο Βασίλης δηλαδή, εγώ και ο πατέρας μου.
- Ερ. Τι εννοείτε Τετάρτη - Σαββατοκύριακο;
- Κ.Γ. Έτσι δουλεύανε τότες τα μαγαζιά.
- Ερ. Από Τετάρτη;
- Κ.Γ. Δεν ήτανε... Όχι, αυτές τις τρεις μέρες.
- Ερ. Ή μόνο Τετάρτη;
- Κ.Γ. Τετάρτη, Σάββατο, Κυριακή. Ναι, από το '67. Το '70 με πρωτόβαλε εμένα σε δισκογραφία ο πατέρας μου. Είχαμε γράψει ένα... τότε σε καρούλες γράφανε, δεν ήτανε δίσκοι.
- Ερ. Μπομπίνες.
- Κ.Γ. Μπομπίνες. Ναι. Ήτανε η πρώτη εμπειρία δισκογραφικά. Μέσα στη δεκαετία του '70, είχαμε ήδη γράψει εφτά - οκτώ δίσκους, ως λαουτιέρης πλέον. Το '67 έπιασα το λαγούτο. Το '67.

- Ερ. Εκεί στον «Κισσό» παίζατε με μπουζούκι;
- Κ.Γ. Όχι το '67 έπιασα λαγούτο.
- Ερ. Τότε ήτανε με λαούτο, έτσι;
- Κ.Γ. Με λαγούτο.
- Ερ. Συνοδεύατε τον πατέρα σας;
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Μόνος σας τον συνοδεύατε ή υπήρχε και άλλο όργανο, τρία;
- Κ.Γ. Ήτανε ο αδερφός μου ο Βασίλης.
- Ερ. Τρία όργανα ή ήταν και άλλος;
- Κ.Γ. Οι τρεις μας.
- Ερ. Οι τρεις.
- Κ.Γ. Πιο μπροστά με το μπουζούκι είχα παίξει και σε λαϊκό μαγαζί, ως μπουζουξής.
- Ερ. Σε ποιο;
- Κ.Γ. Ήτανε το «Ηλιοβασιλέμα» στην Κηφισού, με τον Ξανθάκη, Φωτεινή Μαυράκη τότες. Λίγο διάστημα, ήτανε λίγος καιρός, ήτανε τέσσερις - πέντε μήνες, γιατί τότες μου έκανε ο πατέρας μου την αλλαγή και μου λέει γιατί να έχω κάποιο ξένο και να μην έρθεις εσύ να μου παίζεις λαγούτο και το '70 που είχε ανοίξει μαγαζί ο πατέρας μου στην Αθήνα, κέντρο διασκέδασης και εκεί παίζαμε...
- Ερ. Πως λεγότανε;
- Κ.Γ. Ήτανε η «Νεράιδα» στο Αιγάλεω, Ιερά Οδός, Πλατεία Δαβάκη, μέχρι που πήγα φαντάρος. Όταν πήγα φαντάρος, έκλεισε το μαγαζί.
- Ερ. Πόσα χρόνια δηλαδή το είχε;
- Κ.Γ. Τριάμισι χρόνια περίπου. Τρία χρόνια, τριάμισι.
- Ερ. Γιατί το έκλεισε όμως;
- Κ.Γ. Επειδής έφυγα φαντάρος, δεν είχε χέρια.
- Ερ. Εσείς βοηθούσατε δηλαδή και στο κέντρο για να λειτουργήσει, όσον αφορά τα ψηφιακά ή όσον αφορά τα μουσικά πράγματα;
- Κ.Γ. Ναι, ναι. Και σερβιτόροι, τα πάντα κάναμε στο μαγαζί.
- Ερ. Πριν τον «Κισσό» αυτό;
- Κ.Γ. Μετά τον «Κισσό».

- Ερ. Μετά τον «Κισσό».
- Κ.Γ. Ναι, ναι. Το '67 ήμασταν στον «Κισσό», το '70 πάμε τώρα. Είχαμε παίξει και σε διάφορα άλλα μαγαζιά στην Αθήνα.
- Ερ. Στην «Νεραίδα» ο πατέρας σας έπαιζε και λύρα;
- Κ.Γ. Ο πατέρας μου έπαιζε λύρα, ναι ήταν διεύθυνση του μαγαζιού.
- Ερ. Ή φώναζε και άλλους λυράρηδες;
- Κ.Γ. Ερχότανε κατά καιρούς και άλλοι λυράρηδες, όπως ήτανε και ο Νίκος ο Βενιανάκης, ο Νίκος ο... από το Τυμπάκι, ο...
- Κ.Σ. Ο Μανούσος ο Μαυράκης δεν είχε παίξει εκεί;
- Κ.Γ. Και ο Μανούσος ο Μαυράκης, αλλά πιο πολύ είχε παίξει... πώς τον λένε τον Νικόλα, από το Τυμπάκι είναι δυο αδέρφια, ο λυράρης, Μια φωτιά με καίει και πονώ...
- Κ.Σ. Ο Σκουβάκης...;
- Κ.Γ. Σκευάκης. Ο Σκευάκης, ναι. Ο Σκευάκης. Εκλείσαμε τα το μαγαζί πήγα φαντάρος, έκαμα...
- Ερ. Προτού πάμε στο στρατιωτικό σας. Εκεί που παίζατε ας πούμε στο μαγαζί του πατέρα, ο κόσμος ήθελε κρητικά, ήθελε λαϊκά, είχε περάσει δηλαδή το λαϊκό στοιχείο;
- Κ.Γ. Τότε μπορώ να πω ότι διψούσε πιο πολύ για να ακούσει, όσοι ερχότανε. Ήτανε άλλες εποχές εκείνες. Μικρά τα μαγαζιά και λίγος κόσμος να ερχότανε ήτανε ζεστή η ατμόσφαιρα, πάντα.
- Ερ. Τι ώρα ξεκινούσατε ας πούμε το πρόγραμμα;
- Κ.Γ. Τότε ξεκινάγαμε νωρίς, 8:30 - 9:00 μ.μ., 8:00 η ώρα, αναλόγως και τις εποχές γιατί το χειμώνα επειδή βραδιάζει νωρίς ξεκινούσαμε από νωρίς. Ήτανε μέχρι πρωίας.
- Ερ. Το '73 ας πούμε πάλι το ίδιο, ξεκινούσε νωρίς το πρόγραμμα;
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Παίζατε με μηχανήματα τότε;
- Κ.Γ. Τα μηχανήματα ήτανε σχετικά. Ένα μικρόφωνο στη μέση και σκύβαμε όλοι και τραγουδούσαμε. Τα όργανα χωρίς μικρόφωνα.
- Ερ. Χωρίς μικρόφωνο.
- Κ.Γ. Ναι.

- Ερ. Σκέτα τα όργανα.
- Κ.Γ. Σκέτα.
- Κ.Σ. Το μαγαζί ήτανε κατεξοχήν κρητικό.
- Κ.Γ. Έβαζε μέσα εκατόν πενήντα άτομα το μαγαζί, ούτε. Και άκουγε τότε όλος ο κόσμος, γιατί εκείνα τα χρόνια και σε πλατεία να έπαιζες χωρίς μηχανήματα, δίνανε προσοχή και ακούγανε οι ανδρώποι.
- Κ.Σ. Ο κόσμος διψούσε τότε για κρητικά.
- Ερ. Ναι, δεν μιλάγε μεταξύ τους, ας πούμε.
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Εκείνο το πρώτο γάμο να επανέλθω πώς τον έβγαλες με το μπουζούκι; Πώς βοήθησες τον πατέρα σου;
- Κ.Γ. Στην αρχή ήτανε ωραία.
- Ερ. Δηλαδή όταν έπιασες εσύ το μπουζούκι τι τραγούδια μάθαινες;
- Κ.Γ. Κρητικά, έπαιζα και λαϊκά, αλλά μ' άρεσαν τα κρητικά.
- Ερ. Μπουζούκι κρητικά;
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Α, μάλιστα.
- Κ.Σ. Ακολουθούσε τη λύρα, σαν συνοδός. Ήτανε συνοδευτικό όργανο το μπουζούκι. Φαντάσου τώρα ένα κοπέλι δεκατριών χρονών – δεκατεσσάρων, να κάθεται με ένα μπουζούκι και να συνοδεύσει τη λύρα.
- Κ.Γ. Να προσπαθώ να βοηθήσω όσο μπορώ.
- Κ.Σ. Δύσκολη αποστολή, μετά από κάποιες ώρες έπρεπε να κοιμηθεί.
- Κ.Γ. Με έστελνε πότε λίγο ο πατέρας μου και πήγαινα και έριχνα νερό στο πρόσωπο μου να ξενυστάξω. Τρεις μέρες.
- Ερ. Που είχε γίνει;
- Κ.Γ. Στους Έρφους.
- Ερ. Εκεί, ε; Στο χωριό. Κατάγεστε από τους Έρφους, και απ' την πλευρά της μητέρας σας και από την πλευρά του πατέρα σας.
- Κ.Γ. Ναι. Όταν τελείωσε ο γάμος, κοιμόμουνα τρεις μέρες. Σηκώθηκα γιατί πεινούσα.
- Ερ. Και ο κόσμος όταν είδε το μπουζούκι το αποδέχθηκε, είδατε κάποια αντίδραση, εννοώ το να συνοδεύει τη λύρα, ή όχι;

- Κ.Γ. Όχι, όχι.
- Κ.Σ. Λαγουτιέρηδες δεν υπήρχαν τότε.
- Κ.Γ. Πολλοί λαουτιέρηδες δεν υπήρχανε τότε, όχι.
- Κ.Σ. Δεν υπήρχαν πολλοί λαγουτιέρηδες οπότε δεν τους ενδιέφερε και πολύ. Ο κόσμος πιο πολύ ήθελε να τραγουδήσει, να ακούσει να τραγουδούνε, να ξεσκάσει.
- Κ.Γ. Εν τω μεταξύ και για εκείνα τα χρόνια ο πατέρας μου ήτανε μια μεγάλη δύναμη στο χώρο. Τότες πολλές φορές έβγαζε το γλέντι μόνος του, χωρίς συνοδεία.
- Κ.Σ. Η μεγάλη όμως οικογένεια που είχε φτιάξει δεν του επέτρεπε να ασχοληθεί πιο πολύ με τα μουσικά.
- Ερ. Πόσα αδέρφια είστε;
- Κ.Σ. Επτά.
- Ερ. Είσαστε επτά αδέρφια. Εσείς οι δυο, ο Βασίλης που έπαιζε, ο μακαρίτης, που έπαιζε λαούτο.
- Κ.Σ. Δυο κοπελιές. Δυο κοπελιές και δυο αγόρια ακόμα.
- Ερ. Παίζει άλλος, εκτός από σας τους τρεις;
- Κ.Γ. Έχουμε άλλο έναν στα λαϊκά. Νίκος Κρητικός, αδερφός μας και αυτός και τραγουδάει λαϊκά, και στο τελευταίο cd που έχουμε γράψει...
- Κ.Σ. ... Συμμετέχει.
- Κ.Γ. ... Συμμετέχει κι αυτός.
- Ερ. Έχει άλλο επίθετο;
- Κ.Γ. Νίκος Κρητικός.
- Κ.Σ. Όχι, είναι το παρατσούκλι, το Κρητικός.
- Ερ. Το παρατσούκλι του ε;
- Κ.Γ. Παρατσούκλι.
- Κ.Σ. Και αυτό έγινε, γιατί τότε που τραγουδούσε στην Αθήνα σαν μικρό παιδί, λέγανε «πάμε να ακούσουμε τον Κρητικό, το Κρητικάκι, το Κρητικάκι, το Κρητικό» και του έμεινε έτσι.
- Ερ. Να επιστρέψουμε λίγο στο μαγαζί. Εσείς τραγουδούσατε, ο πατέρας;
- Κ.Γ. Και εγώ και ο πατέρας μου και ο Βασίλης.
- Ερ. Και ο Βασίλης. Και οι τρεις, εναλλάξ;

- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Εναλλάξ ας πούμε ή και παρέα μαζί;
- Κ.Γ. Παρέα, παρέα.
- Ερ. Γιατί το έκλεισε το μαγαζί, είπατε ότι δεν είχε χέρια, δεν μπορούσε να προσλάβει κάποιον;
- Κ.Γ. Είχε εκείνη τη χρονική στιγμή μια ατυχία ο αδερφός μου με την γυναίκα του, είχε χάσει κάμποσα παιδιά πριν να γεννηθούνε και είχε αναγκαστεί να μένει στο νοσοκομείο μέχρι να γεννηθεί το παιδί του και δεν μπορούσε να έρχεται στο μαγαζί.
- Ερ. Α, μάλιστα.
- Κ.Γ. Έφυγα εγώ φαντάρος και σου λέει ο πατέρας μου τώρα εδώ γράφει οικογενειακό μαγαζί, πού είναι η οικογένεια; Και αναγκάστηκε και το έκλεισε.
- Ερ. Απέδιδε ως μαγαζί;
- Κ.Γ. Ναι. Τα χρόνια εκείνα!
- Ερ. Δηλαδή γέμιζαν οι εκατόν πενήντα θέσεις;
- Κ.Γ. Ναι. Ναι, ναι, ναι. Είχε τότε, εκείνα τα χρόνια ήτανε... και λίγα τα μαγαζιά στην Αθήνα αλλά δουλεύανε και όλα τα μαγαζιά, όχι μόνο εμείς.
- Ερ. Ποια ήτανε εκείνη την εποχή;
- Κ.Γ. Θυμάμαι το...το «Κρητικό Κονάκι», έπαιζε ο Ευλούρης.
- Ερ. Ο Νίκος ο Ευλούρης;
- Κ.Γ. Ο Νίκος ο Ευλούρης. Ήταν ο «Πατούχας» και ήτανε ο Μουντάκης. Ήταν ...μετά δεν θυμάμαι ένα άλλο μαγαζί και έπαιζε ο Σκορδαλός. Ήτανε κοντά μας ο Μανόλης ο Κακλής με τον Ασρινό τον Ζαχαριουδάκη, στο «Αρκάδι» και το Μίνο τον Κοτσαμπασάκη. Ήτανε στον Περισσό, στον Περισσό άλλο ένα μαγαζί. Εκεί ήτανε, εκεί πρωτοπήγε ο Ευλούρης και μετά πήγε στο «Κρητικό Κονάκι». Ήτανε και άλλα μαγαζιά που έπαιζε και ο Σκαλίδης..., σε όλο το Λεκανοπέδιο της Αθήνας, δεν τα θυμάμαι τώρα να τα πω όλα.
- Ερ. Εσείς πότε θυμάστε να άρχισε η ύφεση στα μαγαζιά αυτά, να κλείνουνε, ας πούμε;
- Κ.Γ. Μετά το... μετά το '85.

- Ερ. Τόσο πολύ, δηλαδή.
- Κ.Γ. Μετά το '85. Ναι, μετά, μια δεκαπενταετία ήταν η Κρητική μουσική, από το '70 μέχρι το '85 ήτανε στα ύψη η Κρητική μουσική.
- Ερ. Γιατί νομίζετε άρχισε αυτή η ύφεση;
- Κ.Γ. Καταρχήν ήτανε οι πυροβολισμοί.
- Ερ. Μέσα στα κέντρα;
- Κ.Γ. Μέσα στα κέντρα, από τα παράθυρα, από 'δω, οι πυροβολισμοί διώξανε πολύ κόσμο από τα μαγαζιά, από γάμους και τέτοια.
- Ερ. Στην Αθήνα πυροβολούσαν;
- Κ.Γ. Παντού.
- Ερ. Έπαιζαν μπαλωδιές στην Αθήνα;
- Κ.Γ. Παντού, παντού. Πήγαμε και παίζαμε στην Ελευσίνα κάποτε στη Γιορτή της Τσικουδιάς και μπήκαμε σε ένα κλειστό γυμναστήριο γινότανε η εκδήλωση παίζανε πολλοί άσφαιρα, μόνο για τον κρότο, για το χτύπο, όποτε κάποια στιγμή αυτοί που δεν είχανε άσφαιρα αρχίζανε και παίζανε κανονικά, κάνανε καλοκαιρινές απάνω τσι λαμαρίνες.
- Ερ. Αυτός ήτανε ένας λόγος. Άλλος λόγος υπήρχε;
- Κ.Γ. Μετά...
- Ερ. Γιατί ο κόσμος έπαψε να πηγαίνει, δηλαδή;
- Κ.Γ. Γίνανε επαγγελματικά τα πάντα. Ακριβύνανε οι τιμές και ο άλλος εκεί που πήγαινε έστω μια φορά την εβδομάδα, δεν του επέτρεπε το οικονομικό να πηγαίνει κάθε εβδομάδα σε κρητικά.
- Ερ. Υπήρχε κόσμος που παλιά στην Αθήνα πήγαινε κάθε εβδομάδα στο κέντρο;
- Κ.Γ. Και δυο φορές στην εβδομάδα.
- Ερ. Έτσι, ε.
- Κ.Γ. Ε, βέβαια.
- Ερ. Γλεντούσε ο κόσμος.
- Κ.Γ. Μετά αρχίζανε οι πολιτιστικοί συλλόγοι. Αρχίζανε τα χωριά όλα αυτά και κάνουνε τους χορούς εκδηλώσεις και ένας - ένας σου λέει «είμαι καλεσμένος σε δέκα χορούς» και δεν του έμενε παραπάνω καιρός να πει ότι «ξέρεις, θα πάω κάπου ξεχωριστά». Ήτανε και αυτός ένας λόγος.
- Κ.Σ. Να σου πω εγώ και ένα άλλο λόγο.

- Ερ. Με συγχωρείτε, να πω κάτι. Οι χοροί όμως πάλι που λέτε πάλι γινότανε στα μαγαζιά.
- Κ.Γ. Πιο μπροστά δεν υπήρχανε συλλόγοι, εκείνα τα χρόνια που λέμε.
- Ερ. Μήπως ήτανε ο λόγος δηλαδή η στροφή αυτή του κόσμου, αυτό το καταλαβαίνει κανείς απόλυτα, αφού έχω να πάω σε πέντε χορούς στο κάτω - κάτω θα δω και αυτούς και δεν έχω την δυνατότητα να πάω σαν ελεύθερος πελάτης.
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Αλλά οι χοροί αυτοί δεν γινόντουσαν πάλι στα μαγαζιά; Το μαγαζί δεν έχανε από αυτή την ιστορία.
- Κ.Γ. Οι χοροί αυτοί ξεκινήσανε από το '80 - '81 και μετά. Πριν δεν υπήρχανε πολιτιστικοί συλλόγοι. Και αν υπήρχανε ήταν ελάχιστοι. Όπως ήτανε ο Σύλλογος στον Πειραιά ή Ομόνοια, δεν ήτανε άλλοι.
- Ερ. Αυτός ήτανε πολύ παλιός σύλλογος.
- Κ.Σ. Ναι. Οι συλλογικές εκδηλώσεις που άρχισαν από το '82 και μετά στα Κρητικά αυτά τα μαγαζιά θα σας πω γιατί, ήτανε ένας λόγος βασικός που οι Κρητικοί αποφεύγανε πλέον να πηγαίνουνε στα μαγαζιά, γιατί; Ένας σύλλογος ο οποίος έκανε την εκδήλωση του εκείνο το βράδυ, στην προσπάθεια του να έχει ένα ευρύτερο κοινό, είχε και λαϊκά, είχε και δημοτικά, λαϊκά, κλαρίνα και τέτοια.
- Ερ. Ανάμικτα ή μετά από κάποια ώρα;
- Κ.Σ. Ανάμικτα, είτε σε ένα πακέτο με τα κρητικά όργανα είτε ξεχωριστά.
- Ερ. Δηλαδή έκανε διάλειμμα το κρητικό συγκρότημα και έφευγε και ερχότανε άλλο;
- Κ.Σ. Μπράβο, έτσι. Και σου λέει ο άλλος σαν Κρητικός, εγώ ήρθα να ακούσω κρητικά, όχι πως δεν μ' αρέσουνε, αλλά τουλάχιστον εδώ θέλω να ακούσω κρητικά και ο κόσμος απογοητεύεται κάποια στιγμή. Γιατί σου λέει, να περιοριστώ σε μισή ώρα, μια ώρα κρητικά και αυτά... ήτανε ένας λόγος. Λέγεται ότι οι συλλόγοι έχουν διώξει τον κόσμο από τα μαγαζιά της Αθήνας, από τότε μέχρι και σήμερα.
- Ερ. Οι επιχειρηματίες δεν έχουν ευθύνη σ' αυτό το σημείο;
- Κ.Σ. Μεγάλη ευθύνη.

- Ερ. Δηλαδή ακριβώς με την ίδια σκέψη...
- Κ.Σ. Μεγάλη ευθύνη.
- Ερ. Όπως ο σύλλογος ήθελε να προσεγγίσει κόσμο...
- Κ.Σ. Οι επιχειρηματίες λένε για τους συλλόγους, αλλά είναι αυτοί. Αφού εσύ δεν το θέλεις αυτό το σχήμα γιατί το φέρνεις στο μαγαζί! Δηλαδή ο ένας πάει να ρίξει ευθύνες στον άλλο, ενώ είναι συνυπεύθυνοι. Βέβαια, βέβαια.
- Ερ. Οι επιχειρηματίες γιατί καλούσαν μπουζούκια;
- Κ.Σ. Γιατί σου λέει...
- Ερ. Δεν ήτανε αυτό μια ανάγκη απ' τον κόσμο;
- Κ.Σ. Γιατί ας πούμε θα υπάρχει μια παρέα του Μανόλη, ξέρω 'γω, οι οποίοι δεν είναι Κρητικοί και θέλουνε κάποια στιγμή να χορέψουνε και κάνα ζεμπέκικο, οι άλλοι ήτανε δημοτικοί σου λέει να ακούσουμε και κάνα Καλαματιανό, χωρίς ...
- Ερ. Να ευχαριστηθούνε όλοι, δηλαδή.
- Κ.Σ. Μπράβο, ναι.
- Κ.Γ. Απ' τη μια πηγαίνανε για να κάνουνε καλό αλλά στην ουσία δεν κάνανε καλό.
- Ερ. Οι καλλιτέχνες τώρα της Κρητικής μουσικής, πώς το αντιμετώπισανε αυτό το πράμα, δηλαδή, μιλάμε τώρα για ευθύνες. Σύλλογοι, οι επιχειρηματίες, οι καλλιτέχνες.
- Κ.Σ. Δεν άρεσε.
- Κ.Γ. Ποτέ δεν άρεσε στους Κρητικούς καλλιτέχνες να τόνε κατεβάσεις από το πατάρι για να βγει κάποιος άλλος, ποτές.
- Κ.Σ. Αναγκασμένος ήτανε.
- Κ.Γ. Αλλά δεν περνούσε και ο λόγος του. Αν θα 'λεγε κάποιος ότι «εγώ δεν έρχομαι», έβρισκε κάποιον άλλον κι έκανε τη δουλειά του. Όπως γίνεται και σήμερα σε κάποιους γάμους που λέει «έλα να παίξεις μια ώρα».
- Ερ. Μήπως μετά από αυτό βλέπουμε το σκηηνικό σε γάμους Κρητικό και λαϊκό;
- Κ.Γ. Από κει ξεκινήσανε όλα.
- Ερ. Γιατί αυτό είναι ένα πακέτο, που εμφανίστηκε πότε στο γλέντι;
- Κ.Σ. Από το '80 και μετά.
- Ερ. Το '80 έγινε τίποτα ιδιαίτερο που το αναφέρεται έτσι σαν σταθμό;

- Κ.Σ. Το '80 απελευθερώθηκε κάπως ο κόσμος. Γενικά υπήρχε, για μένα προσωπικά, έτσι; Υπήρχε ένα καλύτερο επίπεδο ζωής, υπήρχε μια απελευθέρωση. Οι πυροβολισμοί ήταν ένα αποτέλεσμα της πολλής ελευθερίας. Οι πυροβολισμοί έχουν κάνει μεγάλη ζημιά και στο τόπο και όχι μόνο στο τόπο.
- Κ.Γ. Στην αρχή αρέσανε.
- Κ.Σ. Ήτανε ένα αποτέλεσμα λοιπόν απελευθέρωσης του κόσμου γιατί ήτανε κάπως στριμωγμένος μετά την δικτατορία, μετά την κυβέρνηση, που από ό,τι ξέρουμε ο Κρητικός λαός δεν ήτανε με τις κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας, σαν πλειοψηφία μιλάμε. Με την άνοδο όμως του Πασόκ στην κυβέρνηση εκεί αισθάνθηκε σαν στο σπίτι του ξέρω 'γω.
- Κ.Γ. Τότε δημιουργηθήκανε οι πολλοί συλλόγοι.
- Κ.Σ. Και η κυβέρνηση κακά τα ψέματα βοήθησε πολύ. Εδώ πέρα ξέρουμε καλά ότι βοσκοί ανεβαίνουνε στα βουνά με τα 4X4, ποτέ. Σου λέει ο τύπος, τι κάνεις, λέει βοσκός. Βοσκός με το 4X4, αν είναι δυνατόν. Αυτές τις διευκολύνσεις τους τις έδωσε η κυβέρνηση, δεν τις είχε πρώτα.
- Ερ. Επομένως ο πατέρας σας δεν ήταν τότε η εποχή που είχε συλλόγους, να καλάει. Να βρεθεί στο δίλημμα, να φέρω, να φέρω σύλλογο, τον τάδε...
- Κ.Σ. Έτυχε πριν.
- Ερ. Τη γλίτωσε, γλίτωσε αυτό το δίλημμα.
- Κ.Γ. Ο πατέρας μου ήτανε μια αφορμή που σταμάτησα εγώ το λαγούτο και έπιασα τη λύρα. Γιατί μας είχε βάλει κάτω με το Βασίλη και μας είχε πει ότι «κάποιος πρέπει να με αντικαταστήσει». Ο Βασίλης έπαιζε κι ο Βασίλης λύρα, ωραία λύρα, πριν από μένα. Αλλά έβλεπε ο πατέρας μου ότι είχα εγώ πιο αέρα στη λύρα και μου λέει «εσύ θα πιάσεις τη λύρα».
- Ερ. Εσείς δηλαδή τρυγουνίζατε το όργανο;
- Κ.Γ. Ως λαουτιέρης. Έπαιζα και λύρα, εντάξει μ' αρέσανε.
- Κ.Σ. Από μπαντούρα ξεκίνησε. Ένα καλάμι.
- Ερ. Από μαντούρα ή από μπουζούκι;
- Κ.Σ. Ναι.
- Κ.Γ. Χαμπιόλι, χαμπιόλι, χαμπιόλι.
- Κ.Σ. Αυτό που λέμε μπαντούρα. Εμείς το λέμε μπαντούρα εδώ μέρα.

- Ερ. Μπαντούρα;
- Κ.Σ. Ναι. Μπαντούρα.
- Ερ. Στη Σητεία είναι μαντούρα.
- Ερ. Με πόσες τρυπίτσες;
- Κ.Σ. Έξι, πέντε.
- Ερ. Μονές;
- Κ.Σ. Ναι.
- Κ.Γ. Έξι.
- Ερ. Όχι... δύο...
- Κ.Σ. Φαντάσου ένα καλάμι...
- Κ.Γ. Έξι και μία η αυτή εφτά. Ίσα - ίσα μια κλίμακα.
- Κ.Σ. Φαντάσου ένα καλάμι και στην επιφάνεια του καλαμιού, υπήρχανε έξι - επτά τρύπες που έπρεπε να τις βγάλεις νότες. Και βγαίνανε.
- Ερ. Τις άνοιγες με τσιγάρο;
- Κ.Γ. Είχα φτιάξει λύρα με καλάμι, μόνος μου.
- Ερ. Στο καλάμι τις τρύπες πώς τις άνοιγες;
- Κ.Γ. Με το μαγαρουτάκι, ένα μαχαιράκι.
- Ερ. Στην μπαντούρα τώρα λέτε.
- Κ.Γ. Με μαχαίρι, ένα... μαγαρουτάκι το λέγαμε, ήτανε κάπως έτσι...
- Ερ. Εμάς τις καίγανε με τα... τα ανοίγανε με τσιγάρο.
- Κ.Γ. Εγώ ήμουνα ήμουνα πιτσιρικός, δεν εκάπνιζα τότε για να 'χω τσιγάρο.
- Ερ. Και πώς και θέλατε να μάθετε μπαντούρα, πόσο χρόνων, δώδεκα;
- Κ.Σ. Δέκα.
- Κ.Γ. Μικρός ήμουνα και έπαιζα, πριν το δημοτικό.
- Ερ. Και τι παίζατε, συρτά, κοντυλιές;
- Κ.Γ. Τα πάντα έπαιζα με το καλάμι. Πιο πολύ μ' αρέσανε οι Σητειακές κοντυλιές και έπαιζα Σητειακά.
- Ερ. Μάλιστα.
- Κ.Σ. Αυτά που ακούμε σήμερα από ασκομπαντούρα που λέμε.
- Ερ. Ναι, ή που κάνατε μετά το γύρισμα, που παίζατε κοντυλιές και βάλατε μετά τη μίμηση ασκομπαντούρας, γυρίσματα, ναι.
- Κ.Γ. Ναι. Ναι, ναι.

- Ερ. Το τελευταίο που θέλω να ρωτήσω, όχι το τελευταίο της συνέντευξης.. είναι το εξής: Γιατί οι σύλλογοι θέλανε να κατεβαίνουνε και να οργανώνουνε βραδιές, υπήρχε κάποια οικονομική σχέση;
- Κ.Γ. Σίγουρα, τότες ξεκινήσανε τα εισιτήρια, για την είσοδο του μαγαζιού.
- Ερ. Πώς γίνεται δηλαδή, υπάρχει ένα εισιτήριο;
- Κ.Γ. Εισιτήριο για να μπει στο μαγαζί μέσα.
- Ερ. Όταν γίνεται χορός.
- Κ.Γ. Ναι, υπέρ του συλλόγου αυτά.
- Ερ. Φερ' ειπείν πόσο είναι περίπου, είκοσι ευρώ, τριάντα;
- Κ.Γ. Περίπου, περίπου στα είκοσι ευρώ.
- Ερ. Στα είκοσι. Και από 'κει και πέρα τι είναι πληρωμένο;
- Κ.Γ. Το φαί.
- Ερ. Ναι, είναι πληρωμένο.
- Κ.Γ. Το φαί και αναλόγως τώρα, αν πιει κανείς κρασί, αν πιει ούισκι το πληρώνει ξεχωριστά.
- Ερ. Αν πιει κρασί;
- Κ.Γ. Είναι μέσα στο λογαριασμό, μέσα στα είκοσι.
- Ερ. Και πόσα ποσοστά πάνε σε ένα σύλλογο; Από τα είκοσι.
- Κ.Γ. Αυτό κάνουν συμφωνία με το μαγαζί. Σου λέει «εγώ θα σου φέρω διακόσια άτομα στο μαγαζί, πόσο θα μου χρεώσεις το άτομο»; Και σου λέει το μαγαζί «δώδεκα - δεκατρία ευρώ», έτσι; Τα υπόλοιπα μένουν στο σύλλογο, συν κάποιες κληρώσεις που κάνουνε.
- Ερ. Μέσα στο μαγαζί; Την ώρα του γλεντιού;
- Κ.Γ. Ναι, λαχειοφόρες αγορές. Ναι.
- Ερ. Βάζουνε ξερώνω εγώ ένα δαχτυλίδι, σταυρό, τι βάζουνε;
- Κ.Γ. Διάφορα δώρα, διάφορα, αναλόγως τον σύλλογο. Μπορεί να έχει ακριβά.
- Ερ. Μπορεί να έχει ηλεκτρικές συσκευές;
- Κ.Γ. Αναλόγως. Και τέτοια.
- Ερ. Τηλεοράσεις βάζουνε...
- Κ.Σ. Και κάποια ταξίδια βάζανε.
- Ερ. Μάλιστα.
- Κ.Γ. Όλα προσφορές βέβαια.

- Ερ. Το λαχείο πόσο στοιχίζει περίπου σήμερα, πέντε ευρώ;
- Κ.Γ. Ανάλογα την αξία του δώρου. Ξεκινούσε από δυο ευρώ.
- Ερ. Ναι.
- Κ.Γ. Αν ήταν μεγάλο το δώρο πέντε ευρώ ή παραπάνω.
- Ερ. Ναι. Και πού έβρισκε ο σύλλογος ας πούμε όλους τους Ρεθυμνιώτες, που θα πει θα γίνει χορός στο τάδε κέντρο στην Αθήνα, τάδε του μηνός;
- Κ.Γ. Διαφήμιση, διαφήμιση σε Μέσα Ενημέρωσης, από εφημερίδες, από αφίσες, από ραδιοφωνικούς σταθμούς, άλλοι από τηλεοράσεις, και από τηλεοράσεις ακόμα.
- Ερ. Αλλά στον κόσμο φαίνεται ότι άρεσε αυτό, γιατί αλλιώς θα έβλεπε μια διαφήμιση ότι γίνεται ο τάδε χορός, στο τάδε σύλλογο.
- Κ.Γ. Κοίταξε να δεις. Είναι υποχρεώσεις.
- Ερ. Γιατί;
- Κ.Γ. Γιατί! Όταν κάμει εμένα το χωριό μου κάποιο χορό.
- Ερ. Ο σύλλογος του χωριού δηλαδή.
- Κ.Γ. ...Και έρχονται από άλλους συλλόγους, μετά τους προτιμούμε και εμείς. Όταν κάνουν αυτοί το δικό τους χορό, πάμε. Αυτά είναι δανεικά.
- Ερ. Και ο σύλλογος αυτά τα χρήματα τι τα κάνει;
- Κ.Γ. Ε! διάφορες...
- Κ.Σ. Μπορεί και σε μορφής κοινωνικής ξέρω 'γω. Η προσπάθεια τους είναι να έχουνε ένα δικό τους κτίριο. Οι συλλόγοι πολλές φορές κάνουν και κοινωνικές εκδηλώσεις. Να βοηθήσουν ξέρω 'γω μια φτωχή οικογένεια.
- Ερ. Το λένε αυτό όταν το διαφημίζουν; Ότι τα χρήματα αυτά θα πάνε υπέρ αυτής της υποδέσεως;
- Κ.Γ. Όχι, όχι.
- Κ.Σ. Συνήθως ναι. Εφόσον είναι ο βασικός λόγος της εκδήλωσης.
- Κ.Γ. Εξαρτάται ο στόχος, εξαρτάται.
- Κ.Σ. Πρέπει να ειπωθεί και λέγεται.
- Ερ. Εξαρτάται λέτε εσείς, ε;
- Κ.Γ. Πρόσφατα είχαμε εμείς τέτοια...

- Κ.Σ. Εκδηλώσεις έχουμε κάμει στο Ρέθυμνο, για το Νοσοκομείο, για το Γηροκομείο, για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες και έχουμε προγραμματίσει κάποιες εκδηλώσεις μέσα στο καλοκαίρι, θα γίνουν εδώ στο κήπο.
- Ερ. Και ο λυράρης κάνει συμφωνία με τον μαγαζάτορα ή με τον σύλλογο;
- Κ.Γ. Όταν είναι κοινωνικός ο σκοπός τα όργανα είναι αφιλοκερδώς.
- Ερ. Ναι, ε;
- Κ.Γ. Όπως προχθές, πρόσφατα στην...
- Ερ. Στο Λυκαβηττό, που είπαν υπέρ της Κρητικής Εστίας για τους φοιτητές.
- Κ.Γ. Ναι.
- Κ.Σ. Ναι, εκεί όλοι επήγανε αφιλοκερδώς.
- Ερ. Χωρίς να πληρωθεί κανείς;
- Κ.Σ. Τίποτα, τίποτα.
- Ερ. Μόνο τα εισιτήρια;
- Κ.Σ. Μόνο τα εισιτήρια. Και εκείνα άμα χρειαζότανε θα τα πληρώναμε εμείς.
- Ερ. Μάλιστα. Εσείς κύριε Σήφη πώς ξεκινήσατε;
- Κ.Σ. Εγώ πώς ξεκίνησα! Εγώ μπήκα στο χώρο δεκαετία του '80. Παρότι είμαι δυο χρόνια μεγαλύτερος από το Γιώργη, την δεκαετία του '70 έλειπα.
- Ερ. Πού ήσασταν;
- Κ.Σ. Έφυγα το '69, ταξίδεψα, έμεινα στην Αυστραλία, όπου και παντρεύτηκα εκεί και έμεινα δέκα χρόνια περίπου.
- Ερ. Σε ποιοι μέρος;
- Κ.Σ. Στο Σίντνευ.
- Ερ. Μάλιστα.
- Κ.Σ. Επέστρεψα το '79.
- Ερ. Πώς και πήγατε στην Αυστραλία;
- Κ.Σ. Εγώ αρχικά ταξίδεψα, ναυτικός δηλαδή με ένα χρόνο αποδημία. Ωστόσο έμεινα στην Αυστραλία, όχι επειδή το ήθελα βέβαια, το ιστορικό δεν νομίζω ότι χρησιμεύει και να το πούμε, έμεινα στην Αυστραλία, αναγκαστικά επαρέμεινα.
- Ερ. Λόγω γάμου;
- Κ.Σ. Όχι λόγω γάμου.
- Ερ. Όχι.

- Κ.Σ. Όχι, λόγω γάμου, μετά από δύο χρόνια παντρεύτηκα, μετά από τρία χρόνια παντρεύτηκα. Εκεί έμεινα...
- Ερ. Δεν παίζατε κανένα όργανο μέχρι τότε;
- Κ.Σ. Όχι, στο καράβι είχα μια κιθάρα. Είχα την τύχη να έχω ένα φίλο Ισπανό, ο οποίος ήταν καλός τραγουδιστής και έπαιζε κιθάρα. Και να σου πω, ήταν αυτός η πρώτη μου επαφή με μια κιθάρα. Παλαιότερα στο σπίτι μας θυμάμαι που ερχότανε, ερχόντουσαν οι λαγουτιέρηδες με τους οποίους ο πατέρας μου συνεργαζότανε, ο Μανιάς, ο Μαρκογιάννης, ο Μαρκοβαγγέλης, αυτοί, περνούσανε από το σπίτι μας, και έβλεπα τα λαγούτα τους και τα κοιτούσα με δέος. Και λέω, αυτό είναι λαγούτο, ήμουν οκτώ χρονών, δέκα χρονών. Αυτός ο Σπανιόλος λοιπόν, ήταν η αφορμή είχε μια παλιά κιθάρα και μου έδειξε κάποια ακόρντα και τραγουδούσε αυτός και εγώ του κρατούσα ακόρντα, από εκεί ξεκίνησα, δηλαδή θα έλεγα ότι είχα μέσα μου εκείνο το κύτταρο που πρέπει να έχεις για να ακολουθήσεις τη μουσική κάπου. Από εκεί ξεκίνησα εγώ. Μετά βέβαια δεν ασχολήθηκα καθόλου για τα επόμενα δέκα χρόνια που ήμουν στην Αυστραλία.
- Ερ. Πηγαίνατε εκεί σε εκδηλώσεις όταν φωνάζανε κανένα κρητικό καλλιτέχνη;
- Κ.Σ. Όταν ερχότανε, γιατί περάσανε κατά καιρούς και ο Μουντάκης είχε έρθει και ο Σηφογιωργάκης είχε έρθει και εφόσον εγώ ήμουν εκεί, πήγαινα. Σαν κάθε Κρητικός, ας πούμε, ξέρω 'γω, πήγαινα, για τους ανθρώπους αυτούς που ήρθαν από την Κρήτη. Μια υποστήριξη επιβαλλότανε, έτσι; Η υποστήριξη ποια ήταν; Το εισιτήριο που πληρώνεις μέσα.
- Ερ. Ήτανε χοροί, ή συναυλίες;
- Κ.Σ. Χοροί, χοροί. Χοροί, χοροί. Και ξέρεις τώρα τι γίνεται, όταν είσαι και λιγάκι μερακλής, ξέρεις ότι είσαι στην Αυστραλία και έχει έρθει ένα Κρητικό συγκρότημα.
- Ερ. Δεν μπορείς να μην πας.
- Κ.Σ. Δεν μπορείς να μην πας και δεν μπορείς να καθίσεις σε μια καρέκλα. Δεν μπορείς να αδιαφορήσεις. Δηλαδή είτε χορεύεις είτε δεν χορεύεις, αισθάνεσαι την ανάγκη να σηκωθείς και να χαρίσεις ας πούμε 5 δρχ. στους

ανθρώπους που ήρθανε, γιατί ο σκοπός ήτανε και αυτοί να έρθουν, να καλύψουν μεν κάποιες ανάγκες εκεί πέρα τις σημαντικές, αλλά να βγάλουν και αυτοί πέντε φράγκα. Κατάλαβες! Και ό,τι μπορούσαμε κάναμε, όλοι μαζί. Εγώ τότε είχα κάμει μια βάφτιση και είχε έρθει ο Σηφογιωργάκης και ενώ ήτανε προγραμματισμένη για αργότερα, αλλά επειδή συνέπεσε με την παρουσία του Σηφογιωργάκη, είπα στο σύντεκνο μου τότε, «δεν κάνουμε την βάφτιση τώρα, να συνδράμουμε και εμείς λιγάκι ας πούμε στα όργανα»; Και έτσι έγινε.

Ερ. Και έγινε ωραίο γλέντι, ε;

Κ.Σ. Φυσικά.

Ερ. Ο Σηφογιωργάκης με ποιον έπαιζε;

Κ.Σ. Με τον Γιάννη τον Μαρκογιαννάκη.

Ερ. Μάλιστα. Αυτοί οι δυο ε;

Κ.Σ. Αυτοί οι δυο. Ε, τα συγκροτήματα που πάνε στο εξωτερικό δεν είναι πολλά άτομα. Συνήθως μια λύρα και ένα λαγούτο ήταν τότε. Σήμερα άντε να πάρουνε και μια κιθάρα ή ένα δεύτερο λαγούτο.

Ερ. Στο μαγαζί αυτό τη «Νεράιδα» έπαιζες εσύ ή ήσουν πιτσιρίκος;

Κ.Σ. Εγώ δεν ήμουνα πιτσιρίκος. Απλά δεν ήμουνα εδώ, έλειπα. Το είπα νωρίτερα, δεκαετία του '70 έλειπα.

Ερ. Η γυναίκα σας Κρητικιά;

Κ.Σ. Όχι. Την γυναίκα μου την γνώρισα στην Αυστραλία, η μητέρα της είναι από τη Ρόδο, ο πατέρας της από την Κάλυμνο.

Ερ. Μάλιστα. Και μετά πότε αρχίσατε να πιάνετε λαούτο;

Κ.Σ. Μετά το '82. Εφόσον είχα υπηρετήσει, γιατί υπηρέτησα, μετά που γύρισα από Αυστραλία.

Ερ. Μεγάλος έτσι, τριάντα ενός χρονών περίπου;

Κ.Σ. Ναι. Εκείνη την εποχή έπαιζε ο αδερφός μου ο Γιώργης με τον αδερφό μου τον Βασίλη στην Κω, και διερχόμενος ο Γιώργης από Κω...

Ερ. Ο Γιώργης που έπαιζε το μπουζούκι;

Κ.Σ. Έπαιζε λαγούτο τότε ο Γιώργης...

Κ.Γ. Αλλά στην Κω έπαιζα...

Κ.Σ. Αλλά στην Κω πήγε σα λυρατζής.

- Ερ. Α, έπαιζε και λίγη λύρα.
- Κ.Σ. Βεβαίως. Και στην επιστροφή από Κω που αποφάσιζε πλέον να πιάσει το λαγούτο και να πιάσει τη λύρα να ασχοληθεί, διότι πρέπει να σου πω εδώ πέρα ότι πολλοί Κρητικοί καλλιτέχνες ξεκινήσανε με λαγούτο, πιάσανε λύρα, ξαναγυρίσανε στο λαγούτο, ξαναγυρίσανε στη λύρα, όπως γίνεται, ο μόνος λοιπόν από αυτούς που άφησε το λαγούτο, έπιασε τη λύρα και δεν ξανάπιασε πλέον το λαγούτο είναι ο αδερφός μου ο Γιώργης. Κανένας άλλος δεν το 'χει κάνει. Αυτό μπορεί να λέει κάτι.
- Ερ. Γιατί έπιασε λύρα;
- Κ.Σ. Γιατί μπορούσε να εκδηλωθεί περισσότερο.
- Κ.Γ. Απλώς ήταν επιθυμία του πατέρα μου, κάποιος να τον αντικαταστήσει.
- Κ.Σ. Και ήτανε και επιθυμία του πατέρα μου κάποιος από την οικογένεια να τον αντικαταστήσει.
- Ερ. Να τον διαδεχθεί, έτσι; Και σε ποια λύρα έπιασε λύρα ο αδερφός σας;
- Κ.Σ. Ο Γιώργης;
- Ερ. Ο Γιώργης;
- Κ.Γ. Εγώ έπιασα λύρα το '81.
- Ερ. Όχι εσείς ο Γιώργης.
- Κ.Γ. Εγώ είμαι ο Γιώργης.
- Ερ. Ναι. Ο άλλος αδερφός που έπαιζε τα λαϊκά;
- Κ.Γ. Αυτός είναι πιο μικρός.
- Κ.Σ. Αυτός είναι πιο μικρός, δεν παίζει όργανο.
- Ερ. Πως τον λένε;
- Κ.Σ. Νικηφόρος.
- Ερ. Τι έκανε στα λαϊκά, τραγουδούσε;
- Κ.Σ. Αυτός είναι λαϊκός τραγουδιστής.
- Ερ. Α, μόνο τραγουδούσε.
- Ερ. Ο Κρητικός.
- Ερ. Α, μάλιστα.
- Ερ. Οπότε από την Κω, για ξαναπές πάλι το σκηνικό, γιατί μπερδευτήκαμε.
- Κ.Σ. Διερχόμενος λοιπόν από Ρόδο ο Γιώργης...
- Κ.Γ. Από Κω - Ρόδο.

- Κ.Σ. Ναι, από Κω - Ρόδο.
- Ερ. Που είχε πάει, τώρα να θρούμε τις ημερομηνίες. Ποιες ημερομηνίες ήσασταν στην Ρόδο;
- Κ.Σ. Ήταν το '82 περίπου.
- Κ.Γ. Το '81.
- Ερ. Το '87 το χειμώνα στη Ρόδο και στη Κω το '80.
- Κ.Γ. Ναι, αυτά ήταν μετά. Αυτά ήτανε μετά.
- Κ.Σ. Ήτανε μετά. Εγώ σου λέω από την αρχή την δική μου. Εγώ το '82 μου έφερε ο Γιώργης το λαγούτο του στο σπίτι και μου λέει «μπορείς να ασχοληθείς με αυτό το όργανο»; Λέω «θα δοκιμάσω».
- Ερ. Για να πιάσει εκείνος λύρα.
- Κ.Σ. Ναι, εκείνος ήδη.
- Κ.Γ. Είχα δυο χρόνια λύρα.
- Κ.Σ. Εγώ έπιασα το λαγούτο. Δεν είχα κανένα να με βοηθήσει. Μου είπε κάποια πράγματα προφορικά ο αδερφός μου, γιατί δεν είχε και το χρόνο.
- Ερ. Τι σας είπε, ας πούμε;
- Κ.Σ. Ότι «ξέρεις κάτι; Αυτό είναι λαγούτο», λέω «το ξέρω, ευχαριστώ πολύ».
(Γελάνε)
«Πώς παίζεται αυτό»; «Έτσι», εντάξει», εγώ όταν το έπιασα στα χέρια μου είχα την αίσθηση ότι κρατούσα ένα καράβι. Λέω «πώς θα το κρατήσω αυτό να μην βουλιάξει». Μετά από τρεις μήνες, μετά από τρεις μήνες μου λέει ο αδερφός μου να πάμε στην Ελευσίνα να παίξουμε σ' ένα μαγαζί που με έχουνε καλέσει, ωραία του λέω να πάμε και «ποιος θα είναι ο άλλος λαουτιέρης», μου λέει «θα είναι ο Βαγγέλης ο Μαρκογιαννάκης». Ξέρεις τι σήμαινε ο Βαγγέλης Μαρκογιαννάκης τότε! Εγώ μόλις το άκουσα, λέω «εντάξει, εγώ τι να πάω να κάνω τώρα εκεί πέρα»; Πήγαμε.
- Ερ. Πόσο καιρό είχατε πιάσει εσείς;
- Κ.Σ. Δυο - τρεις μήνες.
- Ερ. Α! μόνο.
- Κ.Σ. Δυο - τρεις μήνες. Τα χέρια μου είχανε κοκκινίσει, είχανε βγάλει κάλλους, είχανε... άσε μαρτύριο. Τέλος πάντων, ήταν η πρώτη μου συνεργασία αυτή με τον Γιώργη και τον Βαγγέλη Μαρκογιαννάκη. Το '82.

- Ερ. Εσείς τι δουλεία κάνατε τότε;
- Κ.Σ. Εγώ είχα αποστρατευτεί, είχα έρθει από Αυστραλία, όπως σου είχα πει νωρίτερα και κοιτούσα να δω τι μπορώ να κάνω. Δούλεψα κατά καιρούς σε κάποιες δουλειές. Από τότε που έπιασα το λαγούτο, ας το πούμε έτσι, δεν έχω κάνει τίποτα άλλο.
- Ερ. Και εσείς, τώρα είμαστε στη φάση ότι πήγατε στρατό, ο πατέρας σας κλείνει το μαγαζί, γιατί λέει ποιος θα το δουλέψει ο Βασίλης έχει προβλήματα, ο Γιώργης φεύγει για στρατιώτης.
- Κ.Γ. Ναι, κλείνει το μαγαζί και έρχεται ο πατέρας μου πάλι στο χωριό. Πάω φαντάρος...
- Ερ. Συνεχίζει να παίζει λύρα;
- Κ.Γ. Ναι, συνεχίζει ο πατέρας μου.
- Ερ. Είμαστε στο 1978;
- Κ.Γ. '76. '76. Και έρχεται ο πατέρας μου εδώ στην Κρήτη, εργαζότανε με τη λύρα σε διάφορα γλέντια. Απολύθηκα εγώ από φαντάρος, ως φαντάρο βέβαια είχα εγώ το λαγούτο μαζί. Όπου και να πήγαινα με βάζανε και έπαιζα στη λέσχη αξιωματικών. Και συγκεκριμένα παίξαμε και σ' ένα διαγωνισμό στην Σπάρτη και ήτανε συγκροτήματα από όλη την Ελλάδα, ως φαντάροι τώρα εμείς, και μας είπαμε να συμμετάσχω εγώ σ' αυτόν το διαγωνισμό που κάνανε. Κι είχα διαλέξει μια ομάδα καλλιφώνους και είπαμε ένα ριζίτικο για να με συνοδέψουν και μετά τους έπαιξα και κάτι με το λαούτο και τελικά το αποτέλεσμα ήτανε πήραμε το πρώτο βραβείο. Και ήτανε από πέντε μέρες άδεια στον καθένα.
- (Γελάει)
- Ερ. Εσείς ως τότε είχατε παίξει με τον Κλάδο, με τον Μουντάκη;
- Κ.Γ. Όχι, όχι. Μέχρι τότες είχα παίξει εκτός από τον πατέρα μου, είχα παίξει και με τον Μουντάκη, τον Μανούσο τον Μαυράκη, τον Νίκο τον Βενιανάκη.
- Ερ. Μ' αυτούς.
- Κ.Γ. Μ' αυτούς. Επειδής είχαμε το μαγαζί δεν είχα την πολυτέλεια να πηγαίνω να παίζω και με άλλους, επειδής παίξαμε με τον πατέρα μου συνέχεια.

- Ερ. Με τον Μουντάκη είχατε παίξει περιστασιακά στο μαγαζί του πατέρα σας ή αλλού;
- Κ.Γ. Σε διάφορες εκδηλώσεις σε γάμους, σε...
- Κ.Σ. Πανηγύρια.
- Ερ. Σας ήξερε τότε, ήσασταν γνωστός λαουτιέρης τότε;
- Κ.Γ. Ναι. Είχαμε γράψει και κάποιες ταινίες εδώ στο Πανεπιστήμιο, εδώ, οι οποίες...
- Ερ. Πού να βρίσκονται τώρα, ε;
- Κ.Γ. Όχι, τα είχε τραβήξει η Ε.Ρ.Τ.
- Κ.Σ. Αν σώζονται δεν το ξέρουμε.
- Ερ. Ναι. Μάλιστα.
- Κ.Γ. Από μικρό με είχε ο Μουντάκης, έτσι, δεν ξέρω, αδυναμία μου είχε, δεν... Από τον καιρό που με γνώρισε, συγκεκριμένα έλεγα προ ολίγου, ότι γινότανε μια συναυλία στο Βεάκειο το '77, εγώ ήμουνα μικρός, μόλις που είχα απολυθεί από φαντάρος. Κι όπως ήτανε πολύ λαουτιέρηδες εκεί, και κορυφές, ας πούμε, μεγάλα ονόματα, πλησίασε ο Μουντάκης και μου λέει, «πιάσε το λαγούτο σου και έλα να κουρδίσεις μαζί μου». Και πήρε εμένα και βγήκε στη..., η πρώτη μου εμπειρία τότες με τον Μουντάκη και τρέμανε βέβαια όλη νύχτα τα πόδια μου, όση ώρα έπαιζα.
(Γελάει)
- Ερ. Τι να κάνεις, ναι.
- Κ.Γ. Ναι. Και από τότες όποτε, γιατί ο Μουντάκης δεν δούλευε κάθε βράδυ, όπως δουλεύανε συγκροτήματα. Αυτός πήγαινε σε επιλεγμένα γλέντια. Έλεγε του πατέρα μου, «το Γιώργη θα πάρω, το Γιώργη θα μου δώσεις, μα έχεις το Βασίλη, θα κάμεις τη δουλειά σου».
- Ερ. Με τον Κλάδο πότε παίξατε;
- Κ.Γ. Το '77, ήμαστε εκείνη την εποχή με τον Βενιανάκη, παίζαμε μαζί, το '79. Κατέβηκα εδώ στην Κρήτη για το καλοκαίρι, για να κάμω τις διακοπές μου. Και εσμίξαμε με τον Κλάδο, εδώ στο Ρέθυμνος σε κάποια καφετέρια και μου λέει ένα λαουτιέρη ψάχνω να... γιατί δεν έχω για απόψε, μου αρρώστησε ο λαουτιέρης». Λέω «πάρε τον πατέρα μου τηλέφωνο και ό,τι

σου πει». Και παίρνει τον πατέρα μου τηλέφωνο και του λέει «το Γιώργη θα πάρω», «μα και εγώ έχω εδά γάμο».

Ερ. Γιατί εσείς είπατε να πάρετε τον πατέρα μου, δεν καταλαβαίνατε εσείς...

Κ.Γ. Ο πατέρας μου...

Κ.Σ. Έπρεπε να πάρουμε άδεια. Έπρεπε να πάρει άδεια.

Κ.Γ. Είχε δουλειές κι ο πατέρας μου και είχε κλείσει γλέντια, ότι θα παίζαμε μαζί.

Ερ. Α, κατάλαβα.

Κ.Γ. Εγώ ήθελα να παίζω με τον Κλάδο, και λέω προκειμένου να του το πω εγώ, ας το πει ο ίδιος. Και του λέει «κι ίντα θα γίνω εγώ, απού είναι τα... έχω και εγώ γάμους μπροστά κι αυτό» και του λέει «εσύ θα βρεις, του λέει εσύ τραγουδάς», γιατί ήτανε ένα όπλο στο λυρατζή που τραγουδούσε, ενώ ο Κλάδος δεν τραγουδούσε. Εγώ τραγουδούσα από τότες. Και του λέει «εσύ τραγουδάς, θα πάρεις ένα λαουτιέρη όποιο να 'ναι, οποιοδήποτε και θα βγάλεις το γλέντι. Εγώ τι θα γίνω»; Και παίζαμε και πήγαμε...

Ερ. Μεγάλο προσόν το τραγούδι στο λυράρη, έτσι; Και στο λαουτιέρη.

Κ.Γ. Ναι.

Ερ. Το να τραγουδάει κανείς.

Κ.Γ. Και ειδικά όταν είναι, έχει από τη φύση του καλή φωνή, να 'ναι καλλιφωνος. Και έσωσε την άδεια ο πατέρας μου και πήγαμε και παίζαμε πρώτο γλέντι στο Πάνορμο, σε μια χοροεσπερίδα με τον Κλάδο και ο συχωρεμένος ο Καστελολευτέρης που έγραψε τα Άστρα μην με μαλώνετε.

Ερ. Δύο λαουτιέρηδες.

Κ.Γ. Όχι μπουζούκι ο Καστελολευτέρης, ένα λαγούτο. Και τραγουδούσα μόνο εγώ. Ενθουσιάστηκε ο Κλάδος μαζί μου και ήμασταν δύομιση χρόνια μαζί, δεν με ξανάφησε.

Ερ. Ο πατέρας σας τι έκανε;

Κ.Γ. Ο πατέρας μου έπαιρνε άλλους, έπαιρνε τον αδερφό μου, έπαιρνε και κάποιους άλλους.

Ερ. Τον Βασίλη τον αδερφό σας.

Κ.Γ. Ναι.

Ερ. Ή τον Σήφη;

- Κ.Γ. Ο Σήφης δεν είχε ξεκινήσει ακόμη, ήτανε Αυστραλία ο Σήφης.
- Ερ. Ο Σήφης, ναι.
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Εσείς είχατε πιάσει στα χέρια σας, τότε με τον Κλάδο λύρα;
- Κ.Γ. Ναι, έπαιζα και λύρα, πολλές φορές, γιατί είχαμε, παίζαμε σε ένα κέντρο στο Ηράκλειο, στο «Λύρα» και τον χειμώνα όταν είχε κακοκαιρία ή υπολόγιζε ότι δεν θα έχουμε δουλειά στο κέντρο, έλεγε ότι «ξέρεις; Είναι κλειστός ο δρόμος από την Αγία Βαρβάρα», γιατί έμεινε αυτός στις Μοίρες «και δεν μπορώ να έρθω». Έβγαζα εγώ το γλέντι στο μαγαζί με τη λύρα.
- Ερ. Άρα παίζατε και επαγγελματικά λύρα.
- Κ.Γ. Όχι, επαγγελματικά. Λύρα είχα εγώ πάντα λύρα στο σπίτι μου, όπως είχα και το λαούτο και μπουζούκι.
- Ερ. Ναι.
- Κ.Γ. Και ανάλογα την όρεξη, ανάλογα το κέφι, έπιανα και το όργανο. Το '81, είχε έρθει. Παίζαμε με τον Αλεφαντινό τον Μιχάλη, στο ίδιο μαγαζί. Έφυγε ο Κλάδος ήρθε ο Μιχάλης ο Αλεφαντινός.
- Ερ. Εσείς και ποιος άλλος λαουτιέρης;
- Κ.Γ. Ο Γιάννης ο Ζαμπουλάκης. Με τον Γιάννη είχαμε...
- Ερ. Πώς έγινε η επαφή με τον Αλεφαντινό;
- Κ.Γ. Είχε φύγει ο Κλάδος και μου είχε πει εμένα ο μαγαζάτορας, «κοίταξε να δεις, εγώ δεν θέλω να φύγεις από το μαγαζί, βρες ένα λυράρη της αρεσκείας σου και φέρ' τον».
- Ερ. Α! εσείς βρήκατε ένα λυράρη, όχι ο λυράρης να βρει κάποιον λαουτιέρη.
- Κ.Γ. Εγώ τότε ήμουνα στο μαγαζί και βρήκα τον Αλεφαντινό.
- Ερ. Σας άρεσε ο Αλεφαντινός;
- Κ.Γ. Ναι, είμαστε και συγγενείς. Τότε έβγαινε και ο Αλεφαντινός.
- Ερ. Και του λέτε «Μιχάλη κάνουμε αυτό»;
- Κ.Γ. Ναι, και ήρθε ο Μιχάλης. Ήτανε πολλοί υποψήφιοι για να έρθουνε.
- Ερ. Ποιο μαγαζί, πώς το είπαμε;
- Κ.Γ. «Λύρα».
- Ερ. «Λύρα», στο Ηράκλειο, ε;
- Κ.Γ. Ακόμα υπάρχει αυτό το μαγαζί.

- Ερ. Εδώ στο Ρέθυμνο δεν υπήρχε τίποτα, κανέναν χώρο να παίζετε;
- Κ.Γ. Ήτανε και εδώ, αλλά πιο μικρά μαγαζιά.
- Ερ. Εκεί ήτανε κόσμος πολύς.
- Κ.Γ. Ε, στο Ηράκλειο ήτανε πολλά τα κρητικά μαγαζιά.
- Ερ. Ποια ήτανε τότε στο Ρέθυμνο, τα μικρά αυτά μαγαζιά;
- Κ.Γ. Εδώ στου Παντελή το σινεμά ήτανε...
- Κ.Σ. Ο «Πατούχας» ήτανε.
- Ερ. Πώς;
- Κ.Γ. Αυτό ήτανε... καλοκαιρινά μαγαζιά. Αλλά για χειμώνα, χειμώνα...
- Κ.Σ. Πατούχας.
- Ερ. Πατούχας;
- Κ.Γ. Ναι. Μικρά μαγαζιά ήτανε, δηλαδή εκατό θέσεις, εκατόν είκοσι, τόσα περίπου. Καλοκαιρινά υπήρχανε πολλά. Πώς ήτανε στο κολυμβητήριο το «Πασιφάι»; Ε, κι άλλα διάφορα δεν τα θυμάμαι.
- Ερ. Χειμερινά, χειμερινά, κανένα θυμάστε;
- Κ.Γ. Χειμερινά ήτανε ένα στον Παντελή εδώ, στο σινεμά του Παντελή εδώ δίπλα, το μαγαζί αυτό και ήτανε... ήτανε τρία - τέσσερα μαγαζάκια ήτανε στο Ρέθυμνο όλα κι όλα.
- Ερ. Σήμερα πόσα είναι στο Ρέθυμνο;
- Κ.Γ. Κανένα.
- Ερ. Ο «Ζυγός»;
- Κ.Γ. Κανένα μαγαζί που να διαθέτει Κρητική μουσική.
- Ερ. Μόνο περιστασιακά ας πούμε έχουμε;
- Κ.Γ. Μόνο γάμους ή τραπέζια ή χοροί.
- Κ.Σ. Αν εννοείς τα μαγαζιά που είναι μέσα στο Ρέθυμνο που φιλοξενούν κατά καιρούς κάποια συγκροτήματα, αυτό δεν λέει και πολλά πράγματα.
- Ερ. Ναι, αυτό. Δεν υπάρχει Κρητικό μαγαζί;
- Κ.Σ. Να πας ας πούμε ένα Σαββατοκύριακο ή μια βδομάδα σε ένα μαγαζί δεν σημαίνει ότι είναι Κρητικό μαγαζί.
- Ερ. Όχι βέβαια. Το «Πασιφάι» όμως ήτανε, ας πούμε (κρητικό).
- Κ.Γ. Ναι. Αυτά ήτανε μαγαζιά που είχανε συγκροτήματα, εναλλάξ.
- Ερ. Λαϊκά βάζανε;

- Κ.Σ. Όχι.
- Κ.Γ. Λαϊκά, όχι τότες.
- Κ.Σ. Όχι.
- Κ.Γ. Εδώ στο Ρέθυμνο δεν υπήρχε τέτοιο, υπήρχανε μόνο καλοκαιρινά.
- Ερ. Δηλαδή Ιούλιο - Αύγουστο ή και Ιούνιο;
- Κ.Γ. Από το Πάσχα και μετά, όπως ήτανε η «Νίδα» πέρα στον Αδελιανό κάμπο.
- Ερ. «Νίδα» την είπατε;
- Κ.Γ. «Νίδα». Ναι, Αυτά. Στο Ηράκλειο όμως υπήρχανε έντεκα κρητικά μαγαζιά και εννιά μπουζουξίδικα.
- Ερ. Τα έντεκα αυτά λειτουργούσανε όλα;
- Κ.Γ. Όλα, κάθε βράδυ, κάθε βράδυ.
- Ερ. Κλείνανε το καλοκαίρι;
- Κ.Γ. Το καλοκαίρι κλείνανε για δυο μήνες.
- Κ.Σ. Μεγαλύτερος ρυθμός στο Ηράκλειο, πιο πολύ κόσμος. Το Ρέθυμνο...
- Ερ. Ναι, και για να προχωρήσουμε λίγο.
- Κ.Γ. Ναι. Και ο αδερφός μου ήτανε ο Βασίλης στη Κω και έπαιζε με τον Παπαδάκη το Γιώργη.
- Ερ. Καταρχήν ο Βασίλης έμαθε λαούτο...;
- Κ.Γ. Από τον πατέρα μου μάθαμε εμείς, από τον πατέρα μου ξεκινήσαμε. Εγώ ένα διάστημα πήγαινε, ήτανε και η αδερφή μου τραγουδίστρια, το '70.
- Ερ. Το όνομα της;
- Κ.Γ. Η Πόπη. Πόπη Κατσαμά. Είχε γράψει κι αυτή δυο - τρία τραγούδια, ωραία τραγούδια για την εποχή εκείνη και είχε κάμει και σουξεδάκια.
- Ερ. Όταν λέμε τραγούδια, τι τραγούδια;
- Κ.Γ. Λαϊκά. Είχε γράψει ένα δίσκο, της είχε δώσει μάλλον ο πατέρας μου ένα τραγούδι, ένα καλαματιανό και τραγουδούσανε με τον Βασίλη μαζί, και την άκουσε ο Χαράλαμπος Βασιλειάδης και ο Στέλιος ο Χρυσίνης. Ήτανε αυτοί μεγάλοι μουσικοί. Και της είπανε να της δώσουνε ένα λαϊκό τραγούδι αλλά μέχρι να της δώσουνε το τραγούδι αυτό, πήγαινε και έκανε μαθήματα ορδοφωνίας στου Δερβενιώτη τη Σχολή. Εκεί με το να..., επειδής ήτανε μικρή κοπελίτσα τη μια πήγαινε ο Βασίλης και τη συνόδευε

ας πούμε, την άλλη πήγαινα εγώ, για να μην είναι μοναχή τση στους δρόμους. Και από κει έμαθα εγώ στου Δερβενιώτη, έκαμα γύρω στους έξι μήνες και μάθαινα μπουζούκι.

Ερ. Πηγαίνατε ως παιδί.

Κ.Γ. Ναι, πιτσιρικάς.

Ερ. Τώρα η Πόπη, είναι μεγαλύτερη σας ή μικρότερη;

Κ.Γ. Μεγαλύτερη από το Σήφη.

Ερ. Η σειρά ποια είναι; Να τους πούμε έτσι.

Κ.Γ. Η Γιαννούλα πρώτα η αδερφή μας. Ο Βασίλης, η Πόπη, ο Σήφης, εγώ, ο Νικηφόρος και ο Ηρακλής.

Ερ. Ο Νικηφόρος, είναι με τα...

Κ.Γ. Ο λαϊκός.

Ερ. Ο λαϊκός.

Κ.Γ. Ο Νίκος Κρητικός.

Ερ. Ο Βασίλης πότε είχε γεννηθεί;

Κ.Γ. Το '50...

Κ.Σ. Το '47.

Κ.Γ. Το '47.

Ερ. Και πέθανε;

Κ.Γ. Πριν δυο χρόνια.

Ερ. Το 2003.

Κ.Σ. Το 2003.

Ερ. Μάλιστα.

Κ.Γ. Και είχεν έρθει ο Βασίλης τότε από τη Κω, γιατί είχενε τελειώσει ο Παπαδάκης, είχε άλλες υποχρεώσεις και είχε έρθει στο Ηράκλειο για να πάρει, να βρει λυράρη. Και πήρε τον Αλεφαντινό μαζί του...

Ερ. Τον Μιχάλη.

Κ.Γ. Τον Μιχάλη και μου λέει «βρες εσύ κάποιον άλλον να κάτσει εδώ στο μαγαζί να πάω εγώ στην Κω». Και είχα βρει εγώ τον Στέλιο τον Βασιλάκη και παίζαμε, παίζαμε μαζί δυο μήνες περίπου. Στους δυο μήνες αυτές που ήτανε ο Μιχάλης στην Κω και είδε την κίνηση εκεί και είδε το Βασίλη πώς δούλευε στη Κω, του λέει «ρε εσύ γιατί κάθεται και υποχρεώνεται

στον καθένα λυρατζή, να τότε παρακαλός να έρθει εδώ να βγάλει ψωμί και δεν παίρνεις τον Γιώργη μαζί σου»; Λέει «μα λυρατζή θέλω». Λέει «δεν θες καλύτερο». Οπότε κάθεται στις δυο μήνες που έκατσε ο Μιχάλης εκεί πέρα, έφυγε ο Μιχάλης και πήγα εγώ στη θέση του. Αλλά πήγα και έπαιξα το πρώτο βράδυ, Σαββάτο βράδυ έπαιξα ως λαουτιέρης και από την Κυριακή και μετά ξεκίνησα τη λύρα, κατευθείαν.

Ερ. Και συνεχίσατε στη Κω;

Κ.Γ. Στην Κω δύομιση χρόνια.

Ερ. Πήγατε για λίγο και μείνατε;

Κ.Γ. Ε, πήγα για να κάνω το καλοκαίρι εκεί και έκατσα δύομιση χρόνια.

(Γελάει)

Ερ. Με λύρα τώρα πλέον, συνέχεια λύρα από 'δω και πέρα.

Κ.Γ. Ένα βράδυ έπαιξα λαούτο στη Κω, το δεύτερο βράδυ λύρα και δεν ξανάπιασα λαγούτο.

Ερ. Ο Σήφης; Ο κύριος Σήφης ήτανε εδώ;

Κ.Σ. Τελειώνοντας από την Κω, πέρασε από Ρόδο που ήμουνα εγώ, για να έρθει Κρήτη και εκεί μου άφησε το λαγούτο.

Ερ. Ναι.

Ερ. Βλέπω ότι έχετε πιάσει τα νησιά κατά κάποιο τρόπο.

Κ.Γ. Ναι.

Ερ. Αυτό τι σημαίνει;

Κ.Σ. Σε αυτό είχε κάνει την αρχή ο αδερφό μας ο Βασίλης.

Κ.Γ. Όχι, πιο μπροστά ο πατέρας μας στη Ρόδο. Πρώτο Κρητικό συγκρότημα που φάνηκε στη Ρόδο το '65 - '66, είχε πάει ο πατέρας μου.

Κ.Σ. Αργότερα όμως.

Ερ. Γιατί πήγε;

Κ.Γ. Κάποιος από 'κει τον κάλεσε. Του λέει «θα έρθεις να παίξεις στη Ρόδο ένα Σαββατοκύριακο» και πήγε και έκανε τελικά δυο - τρεις μήνες. Και μετά είδανε ας πούμε ότι είχανε πέραση τα Κρητικά και αρχίξανε και σ' αυτά τα νησιά.

Ερ. Τα Κρητικά είχανε πέραση εκεί στους Κρητικούς ή και στους άλλους κατοίκους;

- Κ.Γ. Σε όλο τον κόσμο.
- Ερ. Σε όλο τον κόσμο.
- Κ.Γ. Σε όλο τον κόσμο. Μα μην ξεχνάμε ότι έχουμε την ίδια παράδοση με αυτά τα νησιά.
- Ερ. Τι σας ζητούσαν; Τι ζήταγε ο κόσμος, ή όταν πηγαίνατε τι σας ζητούσαν, καταρχήν τι χορεύανε;
- Κ.Γ. Τα Κρητικά. Τα χορεύανε, καταρχήν όλοι. Δηλαδή η σούστα η νησιώτικη, η σούστα δικιά τους είναι ο μαλεβιζώτης ο δικός μας. Το Χανιώτη που λέμε είναι ένας συρτός. Οτιδήποτε συρτό...
- Ερ. Το Χανιώτη πώς τον χορεύανε; Τον συρτό, ας πούμε, που λέμε.
- Κ.Γ. Το ίδιο, αλλά πιο γρήγορα, αυτοί τρέχανε.
- Ερ. Σαν Κισσαμίτικο.
- Κ.Γ. Σαν Κισσαμίτικο, ναι.
- Ερ. Περισσότερα από όλα, τι ζητάγανε;
- Κ.Γ. Περισσότερο απ' όλα ήταν βέβαια νησιώτικα, δικά τους, από 'κει. Αλλά...
- Κ.Σ. Θέλανε τους άρεσαν οι μαντινάδες. Όπως και μέχρι σήμερα, όχι βέβαια όπως ήτανε τότε αλλά τους άρεσανε μαντινάδες, κάτι που έλειπε από τα νησιά τους, ας πούμε.
- Ερ. Εσείς μάθατε νησιώτικα εκεί;
- Κ.Γ. Όχι, παίζαμε εμείς. Είχαμε την τύχη ο γαμπρός μας να είναι και αυτός κιθαρίστας, κάποιος γαμπρός μας, κιθαρίστας.
- Ερ. Της Πόπης ο άνδρας;
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Ναι;
- Κ.Γ. Ναι. Κι απ' αυτόνα ερχότανε και ο Κάβουρας στο σπίτι, κι ο Κόρος που δούλευε η αδερφή μου μαζί του, και από αυτούς είχαμε μάθει πολλά πράγματα. Και μπορώ να πω ότι ήμασταν από τους πρώτους που παρουσιάζαμε νησιώτικα τραγούδια σε κρητικό γλέντι. Μιλάμε τώρα από το '67 και μετά.
- Ερ. Για την Κρήτη μιλάτε ή γενικά;

- Κ.Γ. Από την Αθήνα και μετά που ερχόμασταν από το καλοκαίρι εδώ και παίζαμε σε διάφορα γλέντια, όταν δεν είχαμε κάποια παραγγελία, λέω «να σας πούμε και ένα νησιώτικο».
- Ερ. Άλλοι λυράρηδες, εδώ δηλαδή, τότε παίζανε νησιώτικα;
- Κ.Γ. Δεν παίζανε. Τέτοια πράματα δεν παίζανε. Είχανε μείνει ακόμη στο να παίζουν κάνα ευρωπαϊκό, όπως κάνα ταγκό, κάνα βαλς, τέτοια πράγματα.
- Ερ. Και γιατί πήγε ο πατέρας σας στη Ρόδο;
- Κ.Γ. Το '66 κάποιος τον είχε κάποιος φίλος του, του λέει «θα έρθεις να παίξεις για πάρτη μου, ξέρω κάποιο μαγαζί στη Ρόδο να έρθεις να παίξεις ένα Σαββατοκύριακο».
- Ερ. Ωραία, πήγε και έπαιξε, μετά δεν έφευγε; Έφυγε.
- Κ.Γ. Δεν τον αφήνανε να φύγει, όχι, «θα έρθεις και στο δικό μου μαγαζί να παίξεις ένατο Σαββατοκύριακο», «θα έρθεις και στο δικό μου μαγαζί να παίξεις ένα Σαββατοκύριακο», αυτό το βιολί κράτησε περίπου τρεις μήνες.
- Ερ. Ποια χρονιά περίπου;
- Κ.Γ. Το '66.
- Ερ. Μάλιστα. Και πώς πηγαίνετε εσείς στη Ρόδο από την Αυστραλία κύριε Σήφη;
- Κ.Γ. Η γυναίκα του ήτανε.
- Κ.Σ. Εγώ έχτισα στην Ρόδο ένα σπίτι.
- Ερ. Η γυναίκα σας κατάγεται από την Ρόδο;
- Κ.Σ. Η πεθερά μου είναι από την Ρόδο, η μητέρα της δηλαδή, και ο πεθερός μου είναι Καλύμνιος, ο οποίος βέβαια γεννήθηκε στην Κάλυμνο αλλά μεγάλωσε στην Κρεμαστή, στη Ρόδο. Και εντάξει, αυτοί παντρευτήκανε στην Αυστραλία, είχανε πολλά χρόνια εκεί πέρα. Εγώ κάποια στιγμή έπρεπε να γυρίσω στην Ελλάδα, ήθελα κατ' αρχήν να χτίσω σπίτι, εφόσον τα αδέρφια μου ήτανε εδώ. Τα αδέρφια μου δεν ήτανε κανείς εδώ.
- Ερ. Δεν θα θέλατε να χτίσετε ας πούμε ένα σπίτι στην Κρήτη; Στο Ρέθυμνο;
- Κ.Σ. Δεν ήθελα, γιατί δεν είχα κανένα αδερφό εδώ πέρα. Ήταν στην Αθήνα. Στην Αθήνα δεν ήθελα να πάω κι έτσι πήγα στη Ρόδο.
- Ερ. Ναι αλλά κάποια στιγμή δεν θα ερχόσασταν πίσω;
- Κ.Σ. Ε, πού να ξερα εγώ πώς θα εξελιχθεί η ζωή και από 'κει και πέρα;

- Ερ. Και προτιμήσατε τη Ρόδο;
- Κ.Σ. Προτίμησα τη Ρόδο.
- Ερ. Χτίσατε το σπίτι...
- Κ.Σ. Έχτισα το σπίτι.
- Ερ. Εκεί κατοικήσατε για χρόνια;
- Κ.Σ. Το διάστημα που χτιζότανε το σπίτι εγώ ήμουνα φαντάρος. Όταν απολύθηκα είχε τελειώσει σχεδόν το σπίτι.
- Ερ. Μάλιστα. Και τότε έρχεται ο ...
- Κ.Σ. Ερχόμαστε τότε στο '82 περίπου, που έρχεται ο Γιώργης από Κω, μου άφησε το λαγούτο και μου είπε ότι αν μπορώ να ασχοληθώ, αν μπορώ να τα βγάλω πέρα, να ασχοληθώ. Σα νέος λυράρης τότε και εκείνος μου είπε κάποια πράγματα, προφορικά βέβαια, εντάξει, αλλά από 'κει και πέρα ήθελε πολύ δουλειά. Εγώ δεν είχα τόσο πολλά κρητικά ακούσματα και έπρεπε να βάλω στο μυαλό μου κάποια πράγματα. Και πήρα ας πούμε, ήθελα να μελετήσω κάποιους λαγουτιέρηδες της εποχής, υπήρχανε οι παλιοί λαγουτιέρηδες. Ήτανε ο Ψαρογιάννης, ας πούμε, ξέρω 'γω, κάποιος που ξεχώρισε πριν απ' τον Αλεφαντινό, μετά από Μανιά, μετά από Μαρκογιάννη, μιλάμε στην δεξιοτεχνία, έτσι; Ο Ψαρογιάννης τους κάλυψε αυτούς που είπαμε και τον Μανιά και τον Μαρκογιάννη ακόμα.
- Κ.Γ. Ε! εντάξει.
- Κ.Σ. Δεξιοτεχνικά... πιο καλός, τέλος πάντων.
- Ερ. Και πήρατε δίσκους κι ακούγατε;
- Κ.Σ. Και πήρα κασέτες τότε του Αλεφαντινού του Νικολή, ο οποίος ήταν ένας καλλιτέχνης που έβγαине εκείνη την εποχή. Εγώ βέβαια δεν μπορούσα να παίξω Αλεφαντινό. Προσπάθησα, θα έλεγα η πηγή που εγώ έσκυψα εγώ να πιω νερό για να δω αν θα τα βγάλω πέρα με το λαγούτο ήταν τα ακούσματα του Νικολή.
- Ερ. Το πρότυπο σας ήταν ο Αλεφαντινός δηλαδή;
- Κ.Σ. Ναι, το πρότυπο. Και παραμένει. Δύσκολη αποστολή. Δύσκολη αποστολή. Όταν θρυσκόμουν με τον Γιώργη μου έλεγε «ξέρεις, ότι αυτή η μουσική έχει αυτούς τους δρόμους, αυτές τις στάσεις. Από 'κει και πέρα υπάρχει μια διαφορά του πώς θα τα παίζεις τα κομμάτια. Θα πρέπει να δουλέψεις». Εγώ

έχω δουλέψει πάρα πολύ πάνω στο λαγούτο. Κοιμόμουν με το λαγούτο. Τη νύχτα μπορείς να θυμηθείς και να συγκρατήσεις ή να ζωντανέψεις κάποια ακούσματα. Οποιαδήποτε ώρα της νύχτας εγώ ήμουν α ξυπνητός θα ήλεγα. Και σηκώνόμουν και έπιανα σιγά - σιγά με τα δάχτυλα για να περάσω στο μυαλό μου το δρόμο ή την λεπτομέρεια.

Ερ. Τι εννοούσε ο κύριος Γιώργος όταν έλεγε «αυτοί είναι οι δρόμοι, αυτές οι στάσεις»;

Κ.Σ. Ας πούμε ο Πρώτος συρτός, παράδειγμα έτσι, ξεκινάει από 'δω, έχει ...είναι αυτή η κλίμακα. Εδώ σταματάμε, εδώ γεμίζουμε.

Ερ. Τι εννοείτε με τη λέξη κλίμακα;

Κ.Σ. Οι μουσικές κλίμακες, έτσι;

Ερ. Τον ήχο, δηλαδή αυτό που είπατε, την κλίμακα;

Κ.Σ. Ναι. Υπάρχουνε...

Ερ. Παράδειγμα, ποια κλίμακα δηλαδή;

Κ.Σ. Από Μι.

Κ.Γ. Λέμε «πάμε από Μι».

Κ.Σ. Ο τρόπος του Μι είναι συγκεκριμένος, έχει μέσα Λα, έχει μέσα, μπορεί να έχει και Ντο, έχει και Σολ, είναι τα ακόρντα.

Ερ. Πάντως εννοείτε δηλαδή αυτό το κλασικό που λέμε με την λέξη κλίμακα.

Κ.Γ. Ναι, ναι.

Κ.Σ. Κοίτα να δεις. Οι περισσότεροι εδώ πέρα καλλιτέχνες ό,τι μάθανε το μάθανε προφορικά. Είχαν ακούσματα, ούτε δασκάλοι υπήρχαν, ούτε τίποτα. Η λύρα είχε όπως και σήμερα τρεις χορδές, ήταν η ψιλή, η χοντρή, και η βουλγάρα. Έτσι; Δηλαδή αν είχες μυαλό, και αν είχες το κύτταρο που επιβάλλεται να το έχεις θα μπορούσες έτσι να πας παραπέρα. Δεν τα έχεις αυτά δεν θα πας πολύ μακριά.

Ερ. Στο λαούτο υπήρχαν ονομασίες ανάλογες, όπως είπατε για την βουλγάρα, υπήρχε τίποτα και στο λαούτο;

Κ.Σ. Όχι, το λαγούτο ήταν όπως ήτανε οχτάχορδο, τέσσερις διπλές, το κούρδισμα του είναι Μι- Λα- Ρε- Σολ, η λύρα είναι Λα - Ρε - Σολ.

Ερ. Πάντως δεν είχε κάποια ονομασία η χοντρή εκεί;

Κ.Σ. Όχι, καμιά σχέση.

- Ερ. Γιατί τη λέγανε βουλγάρα, δεν το έχει απαντήσει κανένας. Το έχουνε πει τόσοι και τόσοι. Και εγώ δηλαδή το λέω και δεν το ξέρω.
- Κ.Σ. Εγώ τη μόνη εξήγηση που μπορώ να δώσω είναι ότι ήταν η ψιλή, η χοντρή, και η βουλγάρα.
- Κ.Γ. Όχι η χοντρή. Ήτανε...
- Ερ. Η μεσιανή;
- Κ.Γ. Ήτανε η ψιλή, το αλουμίνι, γιατί η δεύτερη ήτανε αλουμινένια κόρδα.
- Ερ. Η μεσαία;
- Κ.Γ. Η Ρε, η μεσαία. Και την άλλη τώρα πώς πήρες την βουλγάρα, την ονομασία ούτε εγώ δεν το ξέρω.
- Κ.Σ. Ίσως ξέρεις γιατί; Ίσως ο όγκος, γιατί είναι Λα - Ρε - Σολ η λύρα, το Σολ είναι πιο χοντρό.
- Ερ. Και στο βιολί βουλγάρα τη λένε τη Σολ.
- Κ.Σ. Ο ήχος που βγάζει από μόνη της η κόρδα, η Σολ, είναι πιο χοντρή, συγγνώμη, από τη Ρε. Ίσως εκεί έχει γίνει ένα πάντρεμα μεταξύ χοντρού ακούσματος και λοιπά, κάπως έτσι.
- Ερ. Γιατί όμως βουλγάρα;
- Κ.Σ. Ναι, αλλιώς δεν εξηγείται. Εγώ δεν έχω ακούσει κάτι που δικαιολογεί αυτό το βάφτισμα, μια υπόθεση κάνω δική μου.
- Ερ. Το βάφτισμα από παλιά, δηλαδή. Εσείς το είχατε ακούσει, και από...
- Κ.Γ. Μέχρι που εμφανιστήκανε οι νότες και λέγανε ότι «αυτή εδώ τη λένε βουλγάρα, μόνο τη λένε Σολ».
- Κ.Σ. Δηλαδή αν ρωτούσες ένα λυρατζή του '60, του '50 «αυτή η κόρδα πώς λέγεται»;
- Κ.Γ. Κανείς δεν ήξερε.
- Κ.Σ. ... που σήμερα λέγονται Λα - Ρε - Σολ, κανείς δεν ήξερε. Είναι Λα - Ρε - Σολ.
- Ερ. Και είπατε ότι το λέγανε ψιλή...
- Κ.Γ. Το αλουμίνι.
- Ερ. Αλουμίνι.
- Κ.Γ. Εν τω μεταξύ ξέβαφε, και βάρανε τα νύχια... των λυράρηδων.
- Κ.Σ. Έμεινε στα νύχια.

- Ερ. Θα έλεγα σε κάποιες άλλες περιοχές της βόρειας Ελλάδας ας πούμε, τη λένε βουλγάρα επειδή κάνει βουρ - βουρ - βουρ. Δηλαδή η χοντρή.
- Κ.Σ. Επειδή...
- Κ.Γ. Μπορεί.
- Κ.Σ. Επειδή, επειδή ξέρεις τι γίνεται, επειδή κάνεις ανταποκρίσεις με τη βουλγάρα με τη Σολ δηλαδή.
- Ερ. Αλλά βέβαια εδώ ποιος ξέρει πώς καθιερώθηκε;
- Κ.Σ. Δεν ξέρω.
- Ερ. Μάλιστα. Και για συνεχίστε λίγο την πορεία σας.
- Κ.Σ. Έκτοτε δουλεύουμε με το Γιώργη.
- Ερ. Από τότε δηλαδή που ξεκινήσατε, απ' το '82...
- Κ.Σ. Από το '82 - '83 δουλεύουμε μαζί. Εγώ μένω στην Ρόδο, πηγαينوέρχομαι όταν έχομε δουλειά, όταν δεν έχομε, παραμένω εκεί.
- Ερ. Μένετε στη Ρόδο.
- Κ.Σ. Ναι, βέβαια. Πάω και έρχομαι.
- Ερ. Δεν έχετε εδώ πέρα ας πούμε...
- Κ.Σ. Όχι, δεν είχα... Ο πατέρας μου το πατρικό μας σπίτι, εντάξει, εγώ ωστόσο είχα ας πούμε την οικογένεια, δεν είχα μπει ζεστά ακόμα στο κλίμα, κατάλαβες;
- Ερ. Ναι.
- Κ.Σ. Τότε, μετά από δύο χρόνια που νόμιζα ότι μπορώ να ανταπεξέλθω, μετάνιωσα που δεν είχα φτιάξει εδώ το σπίτι, ώστε να γλιτώσω τα πήγαινε - έλα. Από τότε μέχρι σήμερα είμαστε μαζί με το Γιώργη. Όπως έχω πει και νωρίτερα, έχω συνεργαστεί με κάποιους ανθρώπους έτσι περιστασιακά.
- Ερ. Θέλετε να μας τους πείτε;
- Κ.Σ. Ναι, γιατί όχι. Εκτός από τον πατέρα μου που δουλέψαμε κάποιο καιρό μαζί.
- Ερ. Α, συνοδέψατε και τον πατέρα σας όσο καιρό ήταν στη μετάβαση ο κύριος Γιώργος.
- Κ.Σ. Ναι, είχα την ευτυχία να καταλάβω πόσο δύσκολα ήτανε τις εποχές που ο πατέρας μου δούλευε, το '50 και το '60, χωρίς μηχανήματα, ανάμεσα σε

ένα αριθμό ανθρώπων εκατό, διακόσιους ή πενήντα ξέρω 'γω, μέσα σε πασπάρους που λέμε εδώ τα χώματα, με τους μεθυσμένους γύρω σου, να μην ακούς τι παίζεις, να μην ακούς τι λες. Ήταν δύσκολα χρόνια, που εγώ ευτυχώς δεν τα πρόλαβα. Μετά τον πατέρα μου συνεργάστηκα και με τον Γιώργο τον Παραγιό, ο οποίος είναι στη Ρόδο, ήταν από τότε στη Ρόδο, από την δεκαετία του '80, ίσως και νωρίτερα. Καλός καλλιτέχνης.

Ερ. Ο οποίος κατάγεται;

Κ.Σ. Από τη Σητεία.

Ερ. Και έπαιζε λύρα;

Κ.Σ. Έπαιζε λύρα.

Ερ. Ζει;

Κ.Σ. Βεβαίως ζει. Είναι μικρότερος από μένα.

Ερ. Πόσο χρονών;

Κ.Σ. Πρέπει να είναι πενήνταρής. Πενήνταρής πρέπει να είναι.

Ερ. Μάλιστα. Πώς και συνεργαστήκατε τον Παραγιό;

Κ.Σ. Εγώ έμεινα στη Ρόδο, έτσι;

Κ.Γ. Έμεινε και αυτός εκεί.

Κ.Σ. Έμεινα κι εγώ εκεί. Κατά καιρούς, όταν... μάλλον ήθελα να δω το κρητικό στοιχείο της Ρόδου ποιο ήτανε. Και μέσα σε αυτό το στοιχείο γνώρισα το Παραγιό. Κάναμε μια συνεργασία ευρύτερη, πήγαμε σε πολλά νησιά, Δωδεκάνησα και παίζαμε, χειμώνες. Τέσσερα χρόνια περίπου ήμασταν μαζί. Δηλαδή τον καιρό που δεν ερχόμουνα στην Κρήτη, ήμουνα με τον Παραγιό.

Ερ. Και μαζί και με τον αδερφό σας;

Κ.Σ. Όχι. Και παράλληλα και μαζί.

Ερ. Ο Παραγιός δεν τραγουδάει.

Κ.Σ. Τραγουδάει.

Κ.Γ. Δεν βασίζεται στο τραγούδι του.

Κ.Σ. Καλύτερα παίζει παρά που τραγουδεί.

Ερ. Και τι παίζατε με τον Παραγιό, κοντυλιές;

Κ.Γ. Τα πάντα.

Κ.Σ. Ο Παραγιός, ο Παραγιός έχει ένα ευρύ πώς να το πούμε...

Κ.Γ. Ρεπερτόριο.

- Κ.Σ. Ρεπερτόριο στα νησιώτικα. Βέβαια, παίζει άπταιστα τον Μουντάκη, ο Παραγιός, παίζει λίγο Σκορδαλός, είναι μάλλον Μουντακιανός, παίζει πολύ Μουντάκη και λίγο από τους υπόλοιπους. Κατάλαβες;
- Ερ. Από Σηπειακές κοντυλιές;
- Κ.Σ. Ναι, πολλές. Πολλές.
- Κ.Γ. Με τον Παραγιό γνωριστήκανε τον καιρό που είχαμε πάει εμείς στη Ρόδο να παίζουμε σε κάποιο γάμο. Σε κάποιο γάμο μας είχενε καλέσει, κάποιος από 'δω, να πάμε να παίζουμε στο γάμο του παιδιού του. Και πήγαμε μαζί στη Κω, ε...στη Ρόδο, για να παίζουμε σε ένα γάμο. Και μου λέει ο μαγαζάτορας, «πόσο θέλετε να μείνετε εδώ για, όσο καιρό θέλετε»; Και μείναμε αρχικά...
- Κ.Σ. Κάνα εξάμηνο πρέπει να ήτανε, γιατί μετά μεσολάβησε...
- Κ.Γ. Όχι. Στην αρχή μείναμε λίγο και μετά ξαναγυρίσαμε και κάναμε επτά μήνες.
- Κ.Σ. Ναι, κάπως έτσι.
- Κ.Γ. Στο διάστημα αυτό τώρα γνώρισε και τον Παραγιό, και όσους καλλιτέχνες Κρητικούς ήτανε στη Ρόδο.
- Κ.Σ. Ξέρεις όταν ένα Κρητικό συγκρότημα είναι σ' ένα νησί, σ' έναν τόπο και υπάρχουνε εκεί κρητικοί καλλιτέχνες, θα πάνε να δούνε, να ακούσουνε. Και από 'κει γνωριστήκαμε με τον Παραγιό, και μου είπε ότι «υπάρχει μια δουλειά, αν ενδιαφέρεσαι και μπορείς...».
- Ερ. Υπάρχει άλλος λυράρης που μένει στη Ρόδο;
- Κ.Σ. Κρητικός;
- Ερ. Ναι.
- Κ.Σ. Όχι. Υπάρχουνε λυρατζήδες οι οποίοι είναι Κασιώτες, Καρπαδιώτες και λοιπά.
- Ερ. Και πώς συνεργάζεστε τώρα, εφόσον εσείς μένετε στη Ρόδο και ο κύριος Γιώργος εδώ; Πώς γίνεται; Γίνεται ένας γάμος, πρέπει να παίζετε δυο - τρεις βραδιές.
- Κ.Σ. Κοίταξε να δεις. Είμαι υποχρεωμένος εγώ εδώ και πολλά χρόνια, θα έλεγα τουλάχιστον δέκα χρόνια, να μην σου πω δεκαπέντε χρόνια και νοικιάζω δεξιά και αριστερά, μένω μόνιμα δηλαδή στην Κρήτη. Κατάλαβες;

- Ερ. Οπότε, μένετε μισό εδώ που λέει ο λόγος και μισό στην Ρόδο.
- Κ.Σ. Πιο πολύ, θα έλεγα ότι τρία τέταρτα μένω εδώ, ένα τέταρτο στη Ρόδο.
- Ερ. Με τον Μουντάκη έχετε παίξει;
- Κ.Σ. Έχουμε παίξει περιστασιακά όμως. Δηλαδή δεν είναι αξιόλογη η συνεργασία, δεν μπορώ να πω ότι κάναμε συνεργασία. Τον ξέρω πολύ καλά, ξέρει ποιοι είμαστε και ξέρουμε ποιος ήταν ο Μουντάκης.
- Ερ. Γιατί παίζετε μαλακά και τραγουδάτε έτσι, ήρεμα, μαλακά; Έτσι πιστεύετε ότι σας εκφράζει καλύτερα, ότι πρέπει να 'ναι;
- Κ.Σ. Όχι. Κοίτα να δεις. Όταν παίζεις ένα όργανο και τραγουδείς ταυτόχρονα είναι δύσκολο. Είναι πολύ δύσκολο θα έλεγα.
- Ερ. Εμένα προσωπικά αν με ρωτήσεις κάποιος τι σε αρέσει να ακούς, δυνατά το όργανο ή τη φωνή, προτιμώ αυτό. Το πιο μαλακό, το πιο...
- Κ.Σ. Το χαμηλό... Ναι. Εγώ κατεξοχήν είμαι από αυτούς που προτιμάνε τους χαμηλούς τόνους, γιατί δεν σημαίνει επειδή φωνάζεις θα ακουστείς και καλύτερα.
- Ερ. Δηλαδή αυτό που είπατε, τις κοντυλιές για τη μάνα ας πούμε είναι...
- Κ.Σ. Ναι, εντάξει ήτανε και ο τόνος τέτοιος που δεν μπορείς να φωνάξεις. Είναι όμως κάποιοι τόνοι, κάποιες ας πούμε ξέρω 'γω διαδρομές που πρέπει αν τραγουδείς, αν το κομμάτι έχει Σι ή Ρε ή Ντο έξω, θα πρέπει να βγάλεις τη φωνή σου, εφόσον έχεις.
- Ερ. Παίζει κανένα ρόλο το ότι είχε προηγηθεί η κιθάρα;
- Κ.Σ. Πολύ πιθανόν, πολύ πιθανόν. Εγώ πάντως, κοίταξε, εμένα ο τόνος μου είναι χαμηλό, είναι πώς το λένε;
- Ερ. Μπάσος.
- Κ.Σ. Μπάσος θα έλεγα, δηλαδή μέχρι το Σι μπορώ να τραγουδήσω, από το Σι και μετά θα πρέπει να φωνάξω, οπότε το αποφεύγω.
- Κ.Γ. Αυτό το απέκτησε, όσο καιρό ήτανε στο σπίτι δεν είχε τέτοιο πρόβλημα. Δεν έπαιζε το ίδιο πράγμα όπως παίζει σήμερα. Με το να πηγαίνει σε διαμέρισμα στην προσπάθεια του να μην ενοχλεί, να μην ενοχλεί...
- Κ.Σ. Είναι κι αυτό κάτι.
- Ερ. Και αυτό.

- Κ.Γ. Άρχισε και έπαιζε μαλακά. Στο σπίτι μου όσο καιρό ήμασταν, έμενε στο σπίτι μου δεν είχε τέτοιο πρόβλημα, δεν είχαμε γειτόνους και έβγαινε στο μπαλκόνι και να φωνάζει και να παίζει ζωηρά και...
- Κ.Σ. Κατεξοχήν πάντως δεν είμαι υπέρ του έτσι, του άγριου παιξίματος.
- Ερ. Η γυναίκα σας ήθελε να ασχοληθείτε με το λαούτο;
- Κ.Σ. Δεν είχε και πολύ επιλογή εκείνη, ήτανε η εποχή που έπρεπε... εγώ ψαχνόμουνα τι ήθελα να κάνω. Είδα ότι γρήγορα το λαγούτο με είχε κερδίσει, οπότε δεν είχε επιλογές.
- Ερ. Στο εξωτερικό έχετε παίξει κύριε Σήφη;
- Κ.Σ. Έχουμε πάει πολλές φορές, με τον αδερφό μου τον Γιώργη έχουμε πάει.
- Ερ. Σε ποιες χώρες;
- Κ.Σ. Έχουμε πάει Καναδά, έχουμε πάει Αμερική, στην Αυστραλία έχουμε πάει.
- Ερ. Έχετε ξαναπάει λοιπόν στην Αυστραλία;
- Κ.Σ. Στην Αυστραλία ναι, με άλλες συνθήκες βέβαια. Μετά από δέκα χρόνια.
- Ερ. Ήρθανε οι γείτονες και σας είδανε;
- Κ.Σ. Ήρθανε κάποιοι άνθρωποι και μου λέγανε «καλά, εσύ τόσα χρόνια εδώ πέρα δεν μας έλεγες τίποτα»; «Σαν πως ήξερα εγώ...»;
- (Γελάνε)
- Πάντως είχα την ευκαιρία να γνωρίσω όλη την Αυστραλία που για να το κάνεις αυτό σήμερα θέλεις μια περιουσία μεγάλη.
- Ερ. Κύριε Γιώργο, όταν ξεκινήσατε τη λύρα, πριν πάρει ο αδερφός σας το λαούτο, με ποιους συνεργαζόσασταν στο λαούτο;
- Κ.Γ. Τα έχουμε πει, πριν να πιάσω τη λύρα;
- Ερ. Όχι όταν πιάσατε τη λύρα, ένα - δυο χρόνια δεν ήτανε το κενό από την ώρα που πιάσατε τη λύρα μέχρι...
- Κ.Γ. Ο πρώτος που έπαιζα ήτανε ο αδερφός μας ο Βασίλης. Είμαστε δυόμιση χρόνια μαζί στη Κω. Ήρθα στη Κω εγώ, από την Κω έφυγα, γιατί εγώ, εντάξει μπορεί να έβγαινε καλό μεροκάματο κι αυτό, αλλά δεν έβλεπα συνέχεια. Ναι, και έφυγα και ήρθα εδώ στην Κρήτη. Και είχα δουλέψει με τον Ζαχαρόπουλο, τον Κωστή, τον Γιάννη τον Ζαμπουλάκη, μετά εδώ στο Ρέθυμνο ξεκινήσαμε με τον Κακλή, τον Μανιά.

- Ερ. Πώς ξεκινήσατε με τον Κακλή; Είναι μια συνεργασία που κρατάει μέχρι και σήμερα, έτσι δεν είναι;
- Κ.Γ. Ναι, από εκείνη την ημέρα. Έχει κάνει λάθος μια ημερομηνία στο ημερολόγιο του, για να πάει σε κάποιο γλέντι και του έχουσε πει να πάει να παίξει στις εννιά του μηνός. Αυτός έχει γράψει την πρώτη του μηνός. Λέγανε όχι στις εννιά, στις «'ννιά» του μηνός, στις «'ννιά» του μηνός. Και έχει κάμει λάθος, οπότε κοιτάζει το ημερολόγιο και βλέπει ότι σήμερα παίζει αλλού. Και ψάχνει για λυράρη ν' αφήσει το μαγαζί. Παίρνει στο χωριό τηλέφωνο και μ' έψαχνε, εμείς εν τω μεταξύ ήμασταν...
- Ερ. Σε ποιο μαγαζί;
- Κ.Γ. Στου Κακλή το μαγαζί.
- Ερ. Πώς λέγεται;
- Κ.Γ. Κακλής.
- Ερ. Πού είναι;
- Ερ. Από το '80 υπάρχει αυτό, '82;
- Κ.Γ. Ναι, το '83.
- Κ.Σ. Έξω από την Μεγάλη Επισκοπή, πηγαίνοντας προς Χανιά, είναι γύρω στα δεκαπέντε χιλιόμετρα από το Ρέθυμνο.
- Ερ. Από πότε το έχει ανοίξει;
- Κ.Σ. Από το '80.
- Κ.Γ. Το '83 το έχει. '83 - '84.
- Ερ. Και είναι μόνο κρητικό έτσι;
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Δεν φέρνει δηλαδή και άλλα συγκροτήματα λαϊκά;
- Κ.Γ. Οπότε εγώ είμαι με μια παρέα και τρώμε ψάρι.
- Κ.Σ. Λαϊκά και τέτοια όχι.
- Κ.Γ. Και τρώμε ψάρι. Και κάποια στιγμή ακούω στο κοινοτικό τηλέφωνο «ο κύριος Κατσαμάς να έρθει στο τηλέφωνο». Πού με ανακαλύψανε εμένα εδώ! Στη συνέχεια πάω στο τηλέφωνο και είναι ο Γιώργης ο Κακλής.
- Κ.Σ. Ο αδερφός του.
- Κ.Γ. Ο αδερφός του, του Μανόλη του Κακλή. Και μου λέει, «έτσι κι έτσι, έχω ένα πρόβλημα και θέλω να έρθεις στο μαγαζί απόψε, να παίξεις απόψε»,

ενώ ήμασταν μεγάλη παρέα, λυρατζήδες, λαουτιέρηδες, δεν ήρθε κανένας από αυτούς δυστυχώς, γιατί δεν τους είπε πιο μπροστά ο Κακλής. Κανείς από αυτούς δεν ήρθε. Και πήγα μοναχός. Επήγα στο σπίτι μου, πήγα, άλλαξα ας πούμε, και πάω στο μαγαζί, γιατί με είχε πάρει απόγευμα τηλέφωνο. Πάω και λέω του Γιώργη, «κοίταξε να δεις λαγουτιέρη δεν έχω, από την στιγμή που με πήρες τηλέφωνο, αυτή την στιγμή δεν έχω λαγουτιέρη». Και μου λέει «εγώ θα σου βρω». Έφερε δυο άτομα εκεί πέρα και ήρθανε στο μαγαζί αλλά με το που έχουμε ξεκινήσει εμείς για να παίζουμε, μπαίνει ο Κακλής μέσα, με τα τσιμπράκαλα, με τα μηχανήματα. Λέω «τι γίνεται»; Μου λέει «άσε θα σου πω μετά», λέει «έλα πάνω να παίξουμε μαζί, γιατί και με τα παιδιά, καλά και άξια δεν έχω ξαναπαίξει, έλα να παίξουμε μια κοντυλιά μαζί» και ανέβηκε απάνω. Αυτό ήτανε, δεν ξαναχωρίσαμε από τότες.

Κ.Σ. Εδώ εκτιμήθηκε η καλοσύνη, ας το πούμε έτσι, που του τηλεφώνησε και πήγε αμέσως, στο μαγαζί. Αυτό κρατήσανε αυτοί. Από εκεί και πέρα, ήρθε μια ευρύτερη συνεργασία, έχει παντρέψει τον αδερφό μου τον Νικηφόρο ο Κακλής, οπότε είμαστε και κουμπάροι, αλλά η βάση είναι επειδή μιλάμε την ίδια γλώσσα.

Ερ. Παίζετε στο κέντρο του;

Κ.Γ. Ναι. Και αύριο βράδυ, εκεί θα είμαστε.

Ερ. Επομένως έχετε και τέτοια συνεργασία.

Ερ. Έχει δηλαδή σταθερό πρόγραμμα, γιατί από ό,τι ξέρω, όχι.

Κ.Σ. Όχι, όχι.

Κ.Γ. Τότε είχε σταθερό. Τότε παίζαμε όλο τον καιρό, κάθε βράδυ, τότες.

Κ.Σ. Δεν πήγαινες δηλαδή για ένα Σαββατοκύριακο. Πήγαινες ας πούμε για να βγάλεις το χειμώνα.

Ερ. Ναι, ναι, όπως ήτανε όλα τα μαγαζιά. Και αυτό πότε σταμάτησε;

Κ.Γ. Μετά άρχισε και, μετά που ανοίξανε τα άλλα μαγαζιά εδώ, όπως ήτανε ο «Φάρος», μετά έγινε το «Πέλαγος», το «Μέγαρο», καλύτερα μαγαζιά, έκοψε η δουλειά από εκεί πέρα, κοπήκανε οι καθημερινές. Κοπήκανε οι καθημερινές, δούλευε Σαββατοκύριακα, Παρασκευή – Σαββατοκύριακο. Και μετά σταμάτησε κι αυτό μόνο για γάμους. Δηλαδή μόνο γιορτές ανοίγει το

μαγαζί για το ευρύ κοινό, για όλο τον κόσμο, γιορτές, Απόκριες, Καθαρά Δευτέρα κι έτσι. Και μετά μόνο με γάμους και εκδηλώσεις.

Κ.Σ. Εδώ από ό,τι καταλαβαίνω το ερώτημα είναι, γιατί ο κόσμος σταμάτησε να πηγαίνει στα μαγαζιά.

Ερ. Ναι.

Κ.Σ. Στα Κρητικά μαγαζιά. Αυτό είναι το ερώτημα. Εδώ υπάρχουν πολλές αιτίες. Ακριβές τιμές. Ένας άνθρωπος που είναι μερακλής, που συνήθως αυτοί κυκλοφορούνε, έτσι; Οι μερακλήδες. Εκτός από την παρέα, εκτός απ' το τραπέζι που έχουν και πρέπει να πληρώσουν, είναι τα όργανα. Που σαν μερακλής μπορεί να σηκωθεί δύο, τρεις και τέσσερις φορές να χορέψει. Αν τα βάλεις λοιπόν εκεί, χρειάζεται ένας προϋπολογισμός. Αν θέλεις ένας άνθρωπος να σου κάνει και το τραπέζι, θέλεις και άλλο τόσο για τα όργανα. Γιατί αυτοί που κυκλοφορούνε τελικά οι πιο πολλοί δεν είναι από αυτούς που περιορίζονται στο να κάτσουμε, να φάμε, να ακούσουμε και να φύγουμε. Είναι συνήθως γνωστότεροι ή φίλοι που σου λέει, «ξέρεις κάτι; Πρέπει να σηκωθούμε και να χορέψουμε». Οι πιο πολλοί δεν το αντέχουνε αυτό. Ύστερα από 'κει και πέρα...

Κ.Γ. Αυτό γίνεται πιο πολύ από 'δω και δυτικά.

Κ.Σ. ... κάπου ο κόσμος αρχίζει και βαριέται, αρχίζει και βαριέται. Για το Ρέθυμνο μπορώ να σας πω ένα πράγμα το οποίο δεν είναι πολύ καλό. Και πώς δεν είναι πολύ καλό; Πας να παίζεις σ' ένα γάμο και έρχεσαι εσύ σαν καλεσμένος από το γάμο και ακούς το συγκρότημα και παίζει συρτό, μαλεβιζώτη, συρτό, μαλεβιζώτη, όσο καλά και αν επαίζεις, κάπου θα το βαρεθείς. Αλλά ξέρεις τώρα τι γίνεται; Παίζεις παραγγελίες για να βγάλεις μεροκάματο. Στο Ηράκλειο π.χ. θα σου πούνε «πόσα θέλεις για να έρθεις να παίζεις σ' ένα γάμο»;

Κ.Γ. Πιο πολύ είναι στη Σητεία αυτό.

Κ.Σ. Και στο Ηράκλειο.

Κ.Γ. Στο Ηράκλειο κατά τόπους.

Κ.Σ. Εκεί σε πληρώνει αυτός που κάνει την εκδήλωση και παίζεις ό,τι θέλεις, Παίζεις για τον κόσμο. Εδώ αναγκαστικά είσαι υποχρεωμένος να παίζεις παραγγελίες.

- Ερ. Διότι δεν σε πληρώνουνε;
- Κ.Σ. Διότι δεν πληρώνεσαι από αλλού.
- Ερ. Μάλιστα, δηλαδή μόνο χαρτούρα.
- Κ.Γ. Μόνο ό,τι βγάνεις. Ούτε ποσοστά από το μαγαζί, ενώ τα χρεώνουνε.
- Κ.Σ. Αν το πεις στον άλφα, τον βήτα, τον γάμα ότι θα πάμε να παίξουμε απόψε εκεί πέρα, θα πρέπει να φροντίσεις, να πειστείς ώστε να πάρουνε και ένα μεροκάματο. Δεν είναι εύκολο.
- Ερ. Αυτό πότε σταμάτησε, πότε μάλλον εμφανίστηκε, να μην σας πληρώνουνε οι...;
- Κ.Σ. Κοίτα να δεις. Θα έλεγα από το '80 και μετά. Από το '85 και μετά που άρχισε έτσι, για μένα όχι τόσο η... καθίζηση, θα 'λεγα. Εμφανίζονται νέα συγκροτήματα, εμφανίζονται αλλοιώσεις, ακούσματα ξενόφερτα, ο κόσμος μια μεγάλη μερίδα του κόσμου είναι αυστηρή, σου λέει «εγώ δεν θέλω να ακούω λαϊκά, δεν θέλω να μου παντρεύεις το ένα με το άλλο». Από 'κει και πέρα βγαίνουνε και άλλοι, άλλοι παίζουν λιγότερο, άλλοι περισσότερο, υπάρχει ένα άρτζι – μπούτζι, που εσύ σαν ακροατής δεν χρωστάς τίποτα.
- Ερ. Αυτό δηλαδή συνέβη και στα μαγαζιά ή μόνο στους γάμους και στα...
- Κ.Σ. Βεβαίως. Συνέβη και στα μαγαζιά.
- Ερ. Δηλαδή ο μαγαζάτορας δεν σας έδινε τίποτα από ένα σημείο και μετά.
- Κ.Σ. Κοίταξε να δεις, αν περιοριστείς στα ποσοστά και ποιος σου λέει εσένα ότι μπήκανε πενήντα άτομα και ο λογαριασμό τους ήτανε τόσος; Εκεί θα σου πει ότι «τόσα ήτανε», θα σου δώσει τόσα, δηλαδή... Φτάνει στα όρια της ξεφτίλας.
- Κ.Γ. Εδώ στο Ρέθυμνο ξεκίνησε το κακό, απ' εδώ στο Ρέθυμνο.
- Ερ. Υπάρχουνε περιπτώσεις που ζητάνε και ποσοστά οι μαγαζάτορες;
- Κ.Σ. Από μας;
- Ερ. Ναι.
- Κ.Σ. Όχι. Ευτυχώς δεν έχουν αρχίσει ακόμη.
- Ερ. Εδώ στο Ρέθυμνο είπατε ξεκίνησε αυτό; Στα μαγαζιά;
- Κ.Γ. Ναι, ναι. Από συγκεκριμένα μαγαζιά, μην ονοματίσουμε.
- Ερ. Όχι, δεν χρειάζεται.

- Κ.Γ. Ναι, πηγαίναμε ας πούμε και παίζαμε για το χατίρι αυτουνού που είχε το μαγαζί. Σου έλεγε ότι αυτά είναι τα ποσοστά, και του 'λεγες «άστα, άστα για το μαγαζί, χαλάλι σου για το μαγαζί».
- Κ.Σ. Πολλές φορές δεν τα παίρναμε, ας πούμε.
- Κ.Γ. Αυτή τη χάρη, μια - δυο φορές, μια - δυο φορές, έγινε συνήθεια, και σου λέει αφού δεν παίρνετε από άλλους, δεν παίρνετε από άλλους, δεν δίνανε σε κανένα.
- Ερ. Προηγουμένως δηλαδή δεν είχε χαρτούρα;
- Κ.Σ. Είχε χαρτούρα.
- Κ.Γ. Είχε χαρτούρα.
- Ερ. Είχε δηλαδή και ποσοστά που παίρνατε από το μαγαζί και χαρτούρα;
- Κ.Γ. Ναι, αλλά δεν βασιζόμασταν στη χαρτούρα. Δεν βασιζόμασταν πάντα στη χαρτούρα. Έτσι; Είχαμε το περιθώριο να παίζουμε για όλο τον κόσμο, να διασκεδάσει όλος ο κόσμος, όπως γίνεται, εγώ κάθε φορά που πηγαίνω στη Σητεία νεοικεύω. Ποτές δεν πήγα στη Σητεία σε γλέντι και να κουραστώ. Παρά μόνο στη διαδρομή.
- Ερ. Γιατί αυτό τώρα;
- Κ.Γ. Γιατί, απαγορεύονται οι παραγγελίες καταρχήν. «Παίξε μου να χορέψω», εκεί σε καλάνε, σου λένε «πόσα θέλει το συγκρότημα σου να έρθει να παίξει»; Και του λες «αυτά». «Εντάξει». Ξέρω από πού να ξεκινήσω να παίζω και θα πάρω αυτά τα λεφτά. Και πάω ήρεμος, και βγάζω το πρόγραμμα μου, σηκώνεται όποιος θέλει και χορεύει όποτε θέλει, διασκεδάζει όλος ο κόσμος, γιατί; Γιατί είμαστε πληρωμένοι. Και είμαστε αναγκασμένοι να διασκεδάσουμε τον κόσμο. Εδώ στο Ρέθυμνο δεν γίνεται αυτό.
- Ερ. Στο Ηράκλειο;
- Κ.Γ. Στο Ηράκλειο κατά τόπους. Κατά τόπους.
- Ερ. Αυτό το γνωρίζει ο κόσμος στο Ρέθυμνο, ότι εσείς δεν αμείβεστε από το μαγαζί αλλά μόνο απ' τη χαρτούρα;
- Κ.Γ. Κάποια στιγμής, κάποια στιγμή όταν γυρίσαμε το '87, το '86, από την Πάτρα, μου έχει πει εμένα ο μαγαζάτορας, ότι «έλα να παίζεις μια χρονιά στο μαγαζί μου με το συγκρότημα σου». Λέω «πολύ ευχαρίστως, αλλά εμείς δεν δουλεύουμε με ποσοστά. Θα μας δώσεις μεροκάματο». Μου λέει «γιατί δεν

θέλεις ποσοστά»; Του λέω «απλούστατα δεν σου έχω εμπιστοσύνη, ότι έβγαλες 10 δρχ. και ότι εγώ σίγουρα θα πληρωθώ από τις 10 δρχ.»
(Διακοπή).

CD 2

Κ.Γ. Λοιπόν, εμείς είχαμε τότες μια ορχήστρα ερχόμενοι από την Πάτρα οκτώ άτομα. Και δεν μπορούσα να βασιστώ στα ποσοστά. Τα παιδιά περιμένανε να τους πω εγώ για δουλειές, και ήτανε πρόθυμοι να έρθουν να δουλέψουνε στην Κρήτη ή στην Αθήνα όπου είχαμε προτάσεις. Και από το «Ακρωτήριο» του συγχωρεμένου του Βιτζιλιάκη εκείνα τα χρόνια, τέλος πάντων, μου λέει «να έρθεις με την παρέα σου». Λέω «μα τα παιδιά είναι ξένοι και θέλουν να ξέρουν τι μεροκάματο θα πάρουν». Κάνει ένα λογαριασμό, μου λέει «δεν με συμφέρει». Ε, δεν κάναμε συνεργασία και γυρίσαμε εκεί. Κανείς δεν πλέρωνε το συγκρότημα έξτρα. Να του πεις ότι «ξέρεις, θέλουμε 10 δρχ. βρε παιδί μου, γιατί είμαστε τόσα άτομα, τόσα επί τόσο ο καθένας, βγαίνουνε αυτά τα λεφτά. Θα μας δώσεις αυτά τα λεφτά να έρθουμε». Δεν έγινε αυτό ποτές.

Ερ. Τα όργανα, τι όργανα ήτανε;

Κ.Γ. Οκτώ, οκτώ άτομα συγκρότημα. Είχαμε μια ορχήστρα. Παίξαμε...

Κ.Σ. Μιλάμε, μιλάμε για την Πάτρα τώρα, έτσι;

Κ.Γ. Ναι. Στην Πάτρα πήγαμε και παίξαμε, είχαμε μια ορχήστρα οκτώ άτομα, τα οποία...

Ερ. Ήτανε από δω;

Κ.Γ. Όχι, από εκεί. Εδώ τώρα είναι καθηγητής ένας.

Ερ. Το 1984 κι '86, τότε.

Κ.Γ. Ναι.

Ερ. Ποια όργανα ήτανε;

Κ.Γ. Τότε είχαμε και λαϊκά όργανα μέσα. Είχαμε μια ορχήστρα, ολοκληρωμένη ορχήστρα. Με μπουζούκι, κιθάρα, ντραμς, πιάνο, η λύρα με το λαούτο και είχαμε και μια γυναικεία φωνή.

Ερ. Για να καταλάβουμε, παίζανε όλα αυτά τα όργανα μαζί;

- Κ.Γ. Μαζί μας, όχι, όταν παίζαμε λαϊκά, όταν παίζαμε καμιά φορά κάνα λαϊκό τραγούδι, σταματούσε η λύρα και το λαγούτο και παίζανε. Αλλά ξανά βγαίνανε πάλι, δηλαδή το μενού ήτανε...
- Ερ. Στα Κρητικά παίζανε μαζί σας;
- Κ.Γ. Ναι, ναι, ναι.
- Κ.Σ. Εμείς στην προσπάθεια μας...
- Κ.Γ. Εμείς... τότε παίζαμε όλοι μαζί μας.
- Κ.Σ. Στην προσπάθεια μας...
- Ερ. Και το πιάνο έπαιζε με τη λύρα;
- Κ.Γ. Αμέ.
- Κ.Σ. Στην προσπάθεια μας να καλύψουμε το ευρύτερο κοινό, γι' αυτό αναγκαστήκαμε και φέραμε αυτά τα όργανα, έτσι; Και το μπουζούκι δηλαδή.
- Ερ. Το πιάνο τι έκανε;
- Κ.Γ. Πιάνο κανονικό.
- Κ.Σ. Πιάνο, πιάνο.
- Ερ. Στην Κρήτη θα το κάνατε αυτό;
- Κ.Γ. Στην Κρήτη, πολύ ευχαρίστως.
- Ερ. Θα το τολμούσατε να βάλετε πιάνο με τη λύρα, ας πούμε;
- Κ.Γ. Αμέ.
- Κ.Σ. Βεβαίως.
- Ερ. Θα ήτανε κάτι καινοτόμο; Θα τράβαγε κόσμος;
- Κ.Σ. Θα ήταν καινοτόμο. Κοίτα να δεις!
- Κ.Γ. Εκεί που το βάλαμε εμείς είχε μεγάλη απήχηση.
- Ερ. Το πιάνο τι έπαιζε, μελωδία ή ακόρντα;
- Κ.Γ. Και ακόρντα και μελωδίες.
- Ερ. Αλλά το πιάνο δεν έχει πιο σκληρά διαστήματα, αυτά που τα πιάνει η λύρα, τα ααα...(glissando με μικροδιαστήματα);
- Κ.Γ. Ε! Κοίταξε να δεις. Αυτοί προσπαθήσανε να προσαρμοστούν απάνω μας. Όταν παίζαμε τα δικά τους, εμείς δεν βοηθούσαμε.
- Ερ. Ο πιανίστας αυτός τι κουλτούρα είχε μουσική;
- Κ.Γ. Ήτανε μορφωμένος άνθρωπος.
- Ερ. Δηλαδή...

- Κ.Σ. Κλασικός ήτανε.
- Ερ. Το όνομα του;
- Κ.Γ. Ναι, ναι, ναι.
- Ερ. Κλασικός.
- Ερ. Θυμάστε πώς τον λέγανε;
- Ερ. Είπατε καθηγητής είναι εδώ;
- Κ.Σ. Ναι, ναι. Είναι στα Χανιά.
- Κ.Γ. Εδώ διδάσκει. Μαθηματικός είναι. Ο Κώστας ο Κεχράκος.
- Ερ. Ο Κεχράκος;
- Κ.Γ. Τον είχαμε κιθαρίστα, ήτανε φοιτητής τότες.
- Ερ. Α! εδώ πέρα συνάδερφος είναι. Ο Κώστας ο Κεχράκος. Ήταν μαζί σας τότε;
- Κ.Γ. Ναι, μαζί μας έκανε τη δεύτερη χρονιά που πήγαμε.
- Ερ. Στην κιθάρα;
- Κ.Γ. Τον είχαμε κιθαρίστα.
- Ερ. Μάλιστα.
- Κ.Σ. Ένα τέτοιο, ένα συγκρότημα με αυτό το φάσμα μπορεί να επικρατήσει και εδώ. Απλά δεν γίνεται διότι οι μαγαζάτορες δεν πληρώνουν. Και σου λέει, γιατί εγώ να κάθομαι να στο δίνω μεροκάματο και να μην περιμένω μια στημένη μπαλιά να πάρω τα λεφτά μου και να ζήσω. Το κατάλαβες; Δηλαδή το Ρέθυμνο σήμερα δεν έχει το χειμώνα ένα μαγαζί...
- Ερ. Κρητικό.
- Κ.Σ. Δεν έχει. Όχι πως δεν αντέχει ο τόπος. Σηκώνει και δυο και τρία καλά συγκροτήματα. Αλλά ξέρεις πώς όμως; Να πληρωθούνε οι άνθρωποι. Και μιλώ για τα συγκροτήματα.
- Ερ. Δηλαδή αυτά τα όργανα τα παραπάνω, πιστεύεις ότι η αιτία που δεν μπήκανε είναι μόνο το οικονομικό ή μήπως και η κουλτούρα, τα ακούσματα...;
- Κ.Γ. Πιο πολύ το οικονομικό. Οικονομικό.
- Κ.Σ. Πιο πολύ το οικονομικό.
- Ερ. Το οικονομικό. Δηλαδή αν είχατε αρχίζει να βάζετε δεν θα αντιδρούσε ο κόσμος από κάτω;
- Κ.Γ. Όχι. Όταν δεν παραβιάζεις βέβαια τους κανόνες. Έτσι;

- Ερ. Και το ντραμς, δηλαδή και την κιθάρα...;
- Κ.Γ. Μέσα στα πλαίσια. Η ντραμς έπαιζε ολοκληρωτικά η ντραμς, έπαιζε όταν παίζαμε λαϊκά. Μαζί μας έπαιζε τα κρουστά, ούτε...
- Κ.Σ. Κρουστά. Φασαρίες και τέτοια δεν είχαμε.
- Ερ. Κρουστά βάζετε τώρα όταν παίζετε σε ένα κέντρο;
- Κ.Γ. Ναι αμέ.
- Κ.Σ. Εμείς δεν έχουμε.
- Κ.Γ. Εμείς δεν έχουμε.
- Ερ. Α! Για σας λέω.
- Κ.Γ. Εμείς δεν έχουμε, αλλά τα περισσότερα συγκροτήματα έχουνε.
- Ερ. Με ποια σύσταση παίζετε τώρα, με ποια σύσταση οργάνων;
- Κ.Γ. Δυο λαγούτα, μια κιθάρα και η λύρα.
- Κ.Σ. Κοίταξε...
- Ερ. Το κρουστό, γιατί δεν το έχετε;
- Κ.Σ. Το κρουστό είναι καλό, είναι καλό. Αλλά ξέρεις τώρα τι γίνεται; Είναι και ένας... θα επανέλθουμε πάνω σε αυτό, ένας μεγάλος αριθμός εδώ κρητικών οι οποίοι ρε παιδί μου δεν θέλουνε το πάντρεμα αυτό της κρητικής μουσικής με άλλα ακούσματα. Δηλαδή θεωρούνε ότι το τουμπερλέκι ας το πούμε έτσι και η κιθάρα ακόμα δεν έχουμε σχέση με τα Κρητικά και δεν σε βλέπουν με καλό μάτι. Το κατάλαβες; Εμείς προσπαθούμε να τηρήσουμε κάποια πράγματα στο αυστηρό επίπεδο του παραδοσιακού, δεν είναι κακό πως θα υπάρχει ένα τουμπερλέκι, ας πούμε, έτσι;
- Ερ. Αλλά για κάποιους είναι άσχημο.
- Κ.Σ. Ή μια κιθάρα ας πούμε. Αυτό που δεν έχει καμιά σχέση εδώ πέρα, είναι η ντραμς, η ηλεκτρική κιθάρα.
- Ερ. Το μπάσο;
- Κ.Σ. Το μπάσο, είτε το αρμόνιο που βάζουνε, είτε τα μηχανικά συστήματα που έχουνε. Αυτό νομίζω...
- Ερ. Ή ο τζουράς. Πάει ο τζουράς;
- Κ.Σ. Ή ο τζουράς.
- Ερ. Το πιάνο θα το βάζατε όμως, άμα...
- Κ.Σ. Ναι, κοίταξε να δεις.

- Ερ. Σαν το αρμόνιο περίπου, να παίζει έτσι. Το δεχόσασταν τότε σαν όργανο.
- Κ.Σ. Εκεί ναι, εκεί ναι.
- Ερ. Εδώ;
- Κ.Σ. Εδώ είναι λίγο δύσκολη η αποστολή.
- Κ.Γ. Στην Ρόδο συγκεκριμένα όταν ήμασταν στη Ρόδο γιατί είχαμε την ίδια ορχήστρα.
- Κ.Σ. Για εκτός Κρήτης, για εκτός Κρήτης είναι καλοδεχούμενα αυτά τα όργανα.
- Κ.Γ. Όχι τα ίδια άτομα αλλά το ίδιο σχήμα και μου έλεγε τώρα όταν έκανα πρόβα με τον πιανίστα στη Ρόδο, μου λέει: «Σιγά ρε Κατσαμά μην μου πεις να σου παίξω και τον Άνεμο με το πιάνο!», μου λέει καμιά στιγμή. Λέω «πόσο βάζεις στοίχημα που θα παίζεις και μαλεβιζώτη με το πιάνο, όταν θα λείπω εγώ, όταν θα έχω φύγει από την Ρόδο».
- Κ.Σ. Όταν ξέρεις τι να κάνεις, παίζεις και στο πιάνο και τον Άνεμο και το μαλεβιζώτη. Όταν ξέρεις.
- Ερ. Μάλιστα, τι σκοπούς παίζετε; Πάτε να παίζετε σε ένα μαγαζί, αύριο θα παίζετε στου Μανόλη του Κακλή.
- Κ.Γ. Είναι γάμος.
- Ερ. Γάμος. Τι θα παίζετε πρώτο; Θα φάει ο κόσμος πρώτα;
- Κ.Γ. Όχι. Εμείς βγαίνουνε από νωρίς απάνω. Την ώρα που τρώει ο κόσμος εμείς παίζουμε, άλλοι περιμένουνε να αποφάσει ο κόσμος και μετά να βγούνε για να του κάνει καλό το φαί.
- Ερ. Ωραία, οπότε κατά την ώρα του φαγητού τι παίζετε;
- Κ.Γ. Βγάζουμε πρόγραμμα, λέμε τραγούδια του γάμου.
- Κ.Σ. Ανάλογα με την εκδήλωση.
- Ερ. Πεντοζάλη δηλαδή, συρτό;
- Κ.Γ. Όχι. Τραγούδια του γάμου, αφού είναι αύριο γάμος.
- Ερ. Ναι, για γάμο μιλάμε.
- Κ.Σ. Υπάρχουν γαμοτράγουδα ή τραγούδια...
- Ερ. Τι ρυθμός δηλαδή;
- Κ.Σ. Θα σου πω.
- Κ.Γ. Ακουστικά.

- Κ.Σ. Ή τραγούδια που είναι σχετικά με το γάμο. Αυτά δεν χορεύονται, είναι μπορεί να είναι ταμπαχανιώτικο ας το πούμε, έτσι;
- Κ.Γ. Βαλσάκια είναι.
- Κ.Σ. Να σου πω και κάτι άλλο; Το Σήμερα γάμος γίνεται εμείς το φέραμε εδώ στην Κρήτη.
- Ερ. Δεν ήτανε γνωστό τότε;
- Κ.Σ. Όχι, όταν το παίξαμε, όταν το παίξαμε πρώτη φορά, λέγαμε και δυο - τρεις μαντινάδες παραπάνω από αυτά που λέει το τραγούδι μέσα.
- Ερ. Ναι.
- Κ.Σ. Έκτοτε, και μιλάμε τώρα πότε, το 'ογδόντα...
- Κ.Γ. Το '83 - '84...
- Κ.Σ. Όχι, όχι.
- Κ.Γ. '84.
- Κ.Σ. Πιο 'δω. Πιο 'δω, από το '86 και μετά.
- Ερ. Δηλαδή δεν το είχε τραγουδήσει ο Πάριος;
- Κ.Σ. Ο Πάριος το είχε τραγουδήσει. Απλά...
- Ερ. Απλά δεν ήτανε γνωστό εδώ.
- Κ.Γ. Πριν κυκλοφορήσει με τον Πάριο εμείς το λέγαμε στη Κω. Το 'χα μάθει από την...
- Κ.Σ. Αυτά είναι τραγούδια εκεί πέρα.
- Ερ. Ρωτάω για την Κρήτη, εκεί είναι το θέμα. Το φέρατε πριν από τον Πάριο ή μετά;
- Κ.Σ. Στην Κρήτη;
- Ερ. Ναι.
- Κ.Γ. Το έπαιζα εγώ, ο Σήφης δεν ήτανε εδώ.
- Κ.Σ. Αυτό που ξέρουμε εμείς εδώ είναι ότι κανένα Ρεθυμνιώτικο, τουλάχιστον Ρεθυμνιώτικο, συγκρότημα δεν το έλεγε αυτό το τραγούδι ως αρχή γαμοτραγούδου. Ούτε ως δεύτερο.
- Ερ. Ποιο έλεγε συνήθως;
- Ερ. Τώρα το έχουνε καθιερώσει δηλαδή;
- Κ.Γ. Κατά κάποιο τρόπο.
- Ερ. Το Πρόβαλλε μάνα;

- Κ.Γ. Ούτε αυτό. Ούτε αυτό. Ριζίτικα λέγανε του γάμου.
- Κ.Σ. Πώς το λέει το τραγούδι εκείνο εκεί...
- Κ.Γ. Και μαντινάδες, τίποτα άλλο. Είχε γράψει ο Μουντάκης το *Εξευγαρώσαν τα πουλιά*, όσοι είχανε φωνή μπορούσαν να το πούνε, όσοι δεν μπορούσαν να το πούνε το αποφεύγανε τελείως.
- Κ.Σ. Είναι το *Κυπαρισσάκι* που 'ναι γαμοτράγουδο, καθαρό γαμοτράγουδο. Είναι το άλλο το τραγούδι, γαμοτράγουδα υπάρχουν πολλά, για τη νύφη, για το γαμπρό, γενικά μας καλύπτουν τον γάμο.
- Ερ. Αν δεν είναι γάμο, αν είναι γάμος λέτε αυτά και τρώνε. Αν είναι βάφτιση ή αν είναι μαγαζί;
- Κ.Σ. Πάμε τώρα σε βάφτιση. Να τα πάμε με τη σειρά.
- Ερ. Ναι.
- Κ.Σ. Να τα πάρουμε με τη σειρά;
- Ερ. Ναι, ωραία.
- Κ.Σ. Πες ότι είναι βάφτιση. Θα παίξουμε σχετικά με της βάφτισης.
- Ερ. Δηλαδή;
- Κ.Σ. Θα παίξουμε ένα συρτό, ένα ριζίτικο για το κοπέλι ας πούμε ή για την κοπελιά που βαφτίζεται, μπορεί να είναι δυο ριζίτικα, μπορεί να είναι τρία, εξαρτάται μπορεί...
- Ερ. Ο κόσμος τρώει τώρα, έτσι;
- Κ.Σ. Ναι, τρώει.
- Ερ. Ωραία.
- Κ.Σ. Μετά απ' εκεί θα πρέπει να παιχθεί, να μπούμε στο χορευτικό. Έτσι; Θα παιχτεί ένας συρτός και θα πούμε κάποιες μαντινάδες τις βάφτισης. Θα παινέσουμε τον κουμπάρο.
- Ερ. Συρτό;
- Κ.Σ. Ναι.
- Ερ. Σε συρτό πάνω. Σε κοντυλιά;
- Κ.Σ. Θα παινέσουμε τον κουμπάρο, την κουμπάρα.
- Κ.Γ. Και σε κοντυλιά.
- Ερ. Αργά συρτά τώρα όλα αυτά;
- Κ.Σ. Όχι, χορευτικά.

- Ερ. Και ο κόσμος τρώει. Να το προχωρήσουμε λίγο για να ...
- Κ.Σ. Ναι, ναι. Εφόσον ο κόσμος είτε τρώει είτε δεν τρώει, εμείς θα πούμε τα τραγουδάκια της εκδήλωσης, έτσι, και μετά θα μπορούμε στο χορευτικό πλέον.
- Ερ. Αν είναι μαγαζί τώρα και πάτε και παίζετε;
- Κ.Γ. Εκεί βγάζεις πρόγραμμα.
- Κ.Σ. Αν είναι μαγαζί, εκεί έχουμε πρόγραμμα και θα βγούμε, ο κόσμος κάνει πάντα κουμάντο, έχει κόσμο στην 10:00, θα βγούμε στην 10:00. Δεν έχει κόσμο στις 10:00, έχει στις 11:00; Θα βγούμε στις 11:00.
- Ερ. Όταν λέμε κόσμο, να έχει γεμίσει ή να 'ναι δυο - τρεις παρέες;
- Κ.Σ. Να έχει μια παρέα, δυο παρέες ας πούμε.
- Ερ. Ακόμα και με δυο παρέες ξεκινάτε;
- Κ.Σ. Μπορεί να είναι μια παρέα. Βεβαίως. Δεν βγαίνουν όλοι. Εμείς βγαίνουμε.
- Ερ. Έτσι, ε;
- Κ.Γ. Μια παρέα να μπει στο μαγαζί, ο καλλιτέχνης πρέπει να είναι στο πατάρι.
- Ερ. Μάλιστα.
- Κ.Γ. Δεν κοιτάζεις κόσμο. Κοιτάς τι πρόγραμμα θα βγάλεις.
- Κ.Σ. Από 'κει και πέρα θα παίζεις αυτό που ξέρεις. Έχεις πρόγραμμα; Θα παίζεις πρόγραμμα. Δεν έχεις πρόγραμμα; Θα παίζεις ό,τι σου κατεβεί.
- Ερ. Κάθε βράδυ όταν βγαίνετε σε μαγαζί, παίζετε τα ίδια; Έχετε το πρόγραμμα σας που λέτε «θα παίξουμε αυτά»;
- Κ.Γ. Όχι, όχι.
- Κ.Σ. Όχι, όχι. Έχουμε ένα ευρύ φάσμα, ξέρεις, οπότε το κάνουμε τμήματα, τμήματα. Σπάνια θα ακούσεις το ίδιο πράγμα.
- Κ.Γ. Πάντα να ξεκινήσεις με το ίδιο κομμάτι, με το ίδιο πρόγραμμα, ποτές.
- Ερ. Όχι.
- Κ.Γ. Ποτές.
- Κ.Σ. Ενδιάμεσα μπορεί να τα ακούσεις αυτά τα πράγματα.
- Ερ. Και τότε τρώει ο κόσμος ας πούμε, τι θα παίζετε; Κοντυλιές, συρτά;
- Κ.Σ. Και κοντυλιές, θα παίζουμε.
- Ερ. Ριζίτικα, συρτά;
- Κ.Γ. Τραγούδια.
- Κ.Σ. Και ριζίτικο θα παιχτεί και αμανές θα παιχτεί.

- Ερ. Το λέτε αμανέ, ταμπαχανιώτικο;
- Κ.Γ. Άλλο είναι το ταμπαχανιώτικο, άλλο είναι ο αμανές.
- Ερ. Αυτό που είπατε το πρώτο που είπατε πάνω;
- Κ.Γ. Αυτό είναι ταμπαχανιώτικο.
- Ερ. Ο Σταφιδιανός. Αυτό τι είναι;
- Κ.Γ. Ναι. Ταμπαχανιώτικο.
- Ερ. Δεν είναι μανές αυτό;
- Κ.Γ. Όχι. Αμανές είναι. Αμέτεμε στην εκκλησιά, Όσο βαρούν τα σίδερα, αυτά λέμε αμανέδες.
- Ερ. Αστικά δηλαδή;
- Κ.Γ. Είναι τραγούδια που έρχονται από Μικρά Ασία εδώ, είναι αυτά.
- Ερ. Όχι, όχι εγώ προσπαθώ να καταλάβω μια είναι η διαφορά του μανέ, και του ταμπαχανιώτικου, γιατί καμιά φορά λένε ταμπαχανιώτικος μανές.
- Ερ. Να ρωτήσουμε συγκεκριμένα τραγούδια.
- Ερ. Ταμπαχανιώτικο σημαίνει των φθισικών;
- Ερ. Με άλλο στίχο, εγώ το ξέρω σαν...
- Κ.Γ. Το Μερακλίδικο πουλί.
- Ερ. Το Μερακλίδικο πουλί.
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Τι είναι;
- Κ.Γ. Ταμπαχανιώτικο είναι.
- Ερ. Ταμπαχανιώτικο είναι κι αυτό, ναι. Ταμπαχανιώτικο.
- Ερ. Το Όσο βαρούν, αμανές;
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Το Όσο βαρούν είναι αμανές;
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Ταμπαχανιώτικα λέτε ποια;
- Κ.Γ. Έχουν μια διαφορά στο ρυθμό. Το ένα παίζεται τσιφτετέλι.
- Ερ. Ναι, ποιο;
- Ερ. Ο αμανές;
- Κ.Γ. Ναι, παίζεται τσιφτετέλι. Το Όσο βαρούν τα σίδερα, ο κιθαρίστας του κρατάει τσιφτετέλι, παίζει τσιφτετέλι.

- Κ.Σ. Αλλά είναι αργός ο ρυθμός.
- Κ.Γ. (Λέει το ρυθμό του τσιφτετέλι με το στόμα).
Ου παμ, παμ ου πα παμ,
Ου παμ, παμ ου πα παμ.
Έτσι. Τσιφτετέλι. Καθαρό τσιφτετέλι.
- Ερ. Δηλαδή ο ρυθμός καθορίζει τη διαφορά;
- Κ.Γ. Όχι.
- Κ.Σ. Ναι.
- Κ.Σ. Αυτά τα ταμπαχανιώτικα θα τα παίζεις πιο γρήγορα.
- Κ.Γ. Αυτά πήρανε την ονομασία τους από μια περιοχή στα Χανιά.
- Ερ. Τα ταμπαχανιώτικα...
- Ερ. Τα ταμπαχανιώτικα τι ρυθμό έχουνε, επειδή είπατε για το τσιφτετέλι στο άλλο. Στο ταμπαχανιώτικο;
- Κ.Γ. Μπορεί να παίζεις σε ...
- Ερ. Δεν έχουν σταθερό ρυθμό.
- Κ.Γ. Δεν έχουνε σταθερό ρυθμό. Μπορεί να παίζεις συρτό.
- Κ.Σ. Δεν έχουνε σταθερό ρυθμό. Προσδιορίζεις τι θα παίζεις εσύ. Η ανάγκη.
- Ερ. Μπορεί να παίζετε τέτοια και μετά ξεκινάς να χορεύουνε. Θα παίζετε συρτά;
- Κ.Σ. Μπορεί να παίζουμε κοντυλιές, να πεις κάποιες μαντινάδες.
- Ερ. Ο αμανές από ό,τι ξέρω, ο αμανές είναι τούρκικο. Τούρκικο έτσι δεν είναι;
- Κ.Γ. Ναι, σύμφωνα.
- Ερ. Και είναι το αργό συρτό, αυτό το...
- Κ.Γ. Τσιφτετέλι.
- Ερ. Αφού σταματήσουν το φαγητό και ξεκινάει ο χορός.
- Ερ. Και τι άλλο παίζετε; Όταν ξεκινάει ο χορός, θα παίζετε συρτά, θα παίζετε μαλεβιζώτη, θα παίζετε...
- Κ.Γ. Τα πάντα, ό,τι θέλει ο κόσμος.
- Ερ. Και σούστα;
- Κ.Σ. Και σούστα, ε... σούστα. Θα παίζουμε...
- Ερ. Παίζεται ακόμη η σούστα σήμερα;
- Κ.Σ. Βέβαια.
- Ερ. Θα τη ζητήσουνε. Ωραία, θα παίζετε κοντυλιές.

- Κ.Σ. Θα παίζουμε κοντυλιές.
- Ερ. Θα τις γυρίσετε πάντα σε γρήγορο πεντοζάλη;
- Κ.Σ. Συνήθως ναι.
- Κ.Γ. Δεν είναι απόλυτο.
- Κ.Σ. Μπορεί από τις κοντυλιές να μπούμε σε συρτά.
- Κ.Γ. Όχι από τις κοντυλιές να γυρίσεις σε χασαποσέρβικο γιατί δεν ξέρει ο άλλος να χορέψει γρήγορο πεντοζάλη.
- Ερ. Γίνεται κοντυλιές - συρτά; Αυτή η ακολουθία υπάρχει;
- Κ.Σ. Ναι. Αμέ.
- Κ.Γ. Ναι.
- Κ.Σ. Εμείς τουλάχιστον το κάνουμε.
- Ερ. Το κάνετε;
- Κ.Σ. Βεβαίως. Ή από κοντυλιές πάμε σε χασαποσέρβικο.
- Ερ. Και όταν χορεύουνε το κάνετε, από κοντυλιές το γυρνάτε σε συρτό, όταν χορεύει μπροστά κάποιος, κάποιος; Ή μόνο όταν το κάνετε ακουστικά, εφόσον δεν χορεύεις κανένας;
- Κ.Σ. Εφόσον δεν χορεύει κανείς, έτσι; Αν στο παραγγείλει τώρα κάποιος χορεύει πεντοζάλη και σου λέει παίξε μου και λίγο συρτό, συνεχίζεις από εκεί.
- Κ.Γ. Το γυρνάς κατευθείαν.
- Κ.Σ. Τι άλλο σας ενδιαφέρει τώρα; Σας ενδιαφέρει το πώς ήρθε εδώ πέρα το τραγούδι που λέγεται Όσο βαρούν τα σίδερα; Πώς ήρθε στην Κρήτη; Δεν είναι Κρητικό τραγούδι. Έγινε Κρητικό. Αυτό τραγουδιότανε στη Πόλη.
- Ερ. Για πείτε μας.
- Κ.Σ. Εκείνη την εποχή τραγουδιότανε σε κάποια μαγαζιά στον Πειραιά που δεν είχανε την πολυτέλεια οι Κρητικοί καλλιτέχνες να πηγαίνουν στον Πειραιά τότε. Μπορούσαν όμως κάποιος να πηγαίνουν, όπως ήταν ο Κουτσοουρέλης ασ πούμε, ο... πώς τον λένε; Με τα ρολόγια.
- Κ.Γ. Φουσταλιέρης.
- Ερ. Φουσταλιέρης.
- Κ.Σ. Ναι, Φουσταλιέρης. Αυτός λοιπόν είχε την ευκαιρία και πήγαινε στα κουτουκάκια που παιζόνταν διάφορα τραγούδια, από εκεί το πήρε το τραγούδι

αυτό και το έπαιξε εδώ πέρα και τραγουδήθηκε στην Κρήτη και λέγεται Κρητικό αλλά στην ουσία είναι της Πόλης τραγούδι αυτό.

Ερ. Μάλιστα.

Κ.Σ. Κατάλαβες;

Ερ. Εγώ θα ήθελα να ρωτήσω, ο πατέρας σας ζει;

Κ.Γ. Όχι.

Κ.Σ. Όχι.

Ερ. Τον πήγανε με όργανα να τον δάψουνε;

Κ.Γ. Ναι αμέ.

Κ.Σ. Είναι και επιθυμία, αν το ζητήσεις, θα γίνει. Αν δεν το ζητήσεις δεν γίνεται.

Ερ. Ποιοι παίζανε;

Κ.Γ. Κάποιοι μαθητές του.

Κ.Σ. Κάποιοι μαθητές του ήτανε.

Ερ. Το είχε ζητήσει ο άνθρωπος;

Κ.Γ. Δεν είχε ζητήσει ο άνθρωπος, αλλά...

Κ.Σ. Εμμέσως πλην σαφώς το 'χε ζητήσει.

Κ.Γ. Πήραν την πρωτοβουλία οι ίδιοι οι μαθητές του.

Ερ. Και τι είχανε παίξει δυμάστε;

Κ.Γ. Παίζανε του πατέρα μου κομμάτια.

Κ.Σ. Ξέρεις δεν είναι και η καλύτερη στιγμή για να μπορείς να παίζεις ένα όργανο σε μια τέτοια στιγμή. Αλλά θα παίζεις το 40 - 30% των δυνατοτήτων σου, προκειμένου έτσι να καλύψεις ας πούμε, μια...

Ερ. Όταν πέθανε ο αδερφός σας;

Κ.Γ. Το ίδιο.

Ερ. Το ίδιο ε;

Κ.Γ. Στην Αθήνα.

Ερ. Στην Αθήνα έγινε αυτό;

Κ.Σ. Ναι, ναι.

Κ.Γ. Ναι.

Κ.Σ. Είχε έρθει το χορευτικό των Κουρητών, οι οποίοι, η οποία παρουσία τους ήτανε πάρα πολύ έτσι, καλή, όμορφη, έντονη θα έλεγα. Συγκινητική. Και υπήρχανε κάποια παιδιά που μπορούσαν να παίξουν λύρα, γιατί αυτές οι

στιγμές είναι πάντα δύσκολες. Εκεί καλείσαι να σφίξεις την ψυχή σου και να παίζεις κάτι.

Ερ. Εσείς έχετε παίξει ποτέ σε...;

Κ.Γ. Δεν μπορώ, ποτέ. Μου έχουνε ζητήσει.

Κ.Σ. Ούτε εγώ προσωπικά, ενώ κληθήκα σε κάποιες περιπτώσεις δεν μπορούσα.

Ερ. Σε ποια περίπτωση κληθήκατε;

Κ.Σ. Ήταν ένας φίλος.

Ερ. Και είπατε «δεν μπορώ».

Κ.Σ. Είναι δύσκολες αποστολές. Δηλαδή πρέπει κάποια στιγμή να γενείς ένας άλλος που δεν είσαι.

Ερ. Αυτό το πράμα να παίζουμε σε αυτές τις στιγμές ήταν κάτι που και παλιά γινόνατε ή κάποια στιγμή έγινε...;

Κ.Σ. Ναι, ήτανε μια τιμή για τον άνθρωπο που είχε πεθάνει.

Ερ. Το είχατε ζήσει δηλαδή και παλιότερα ως πιτσιρίκος;

Κ.Σ. Ναι, αυτό θα έλεγα ότι, ότι είναι έδιμο. Είναι έδιμο. Συνοδεύεις έναν άνθρωπο, επειδή ήτανε χορευτής, επειδή ήτανε μαντιναδολόγος. Κατάλαβες; Είναι μια τιμή, που του κάνεις. Είτε το ζητήσει, είτε δεν το ζητήσει.

Ερ. Αν δεν ήτανε κάτι τέτοιο; Γινότανε για κάποιον...;

Κ.Σ. Όχι, όχι.

Ερ. Όχι. Κυρίως για...

Κ.Σ. Κυρίως για ανθρώπους ας πούμε του συναφιού...

Κ.Γ. Του είδους.

Ερ. Μάλιστα. Εγώ έχω μια τελευταία ερώτηση. Τι κάνατε, οι Κατσαμάδες και έχετε τόσο ακουστεί, είστε τόσο γνωστοί, και πιστεύω ότι θα μείνετε μέσα στην ιστορία. Τι είναι αυτό που πρέπει να κάνει ένας οργανοπαίκτης; Τι είναι αυτό που βγάζει στον κόσμο;

Κ.Σ. Να σου πω κάτι, προσωπικά. Εγώ πιστεύω ότι δεν έχουμε κάνει τίποτα το σπουδαίο, απλά προσπαθούμε να είμαστε εμείς. Να μην προσβάλουμε αυτό που παίζουμε και αυτό που τραγουδούμε. Να μην καβαλήσεις το καλάμι και να μην προσπαθείς, στην προσπάθεια σου να εξοικονομήσεις κάποια χρήματα, να αλλοιώνεις αυτό που λέγεται παράδοση. Αν μπορέσεις μ' έναν

καλό τρόπο να το κάνεις, είναι καλοδεχούμενο. Δηλαδή σαλιαρίσματα και σαλταρίσματα, δεν είμαστε αυτού του τύπου.

Ερ. Κύριε Γιώργο εσείς πότε βγάλατε τον πρώτο σκοπό, το δικό σας;

Κ.Γ. Φαντάρος.

Ερ. Φαντάρος. Στο λαούτο δηλαδή ή στην λύρα;

Κ.Γ. Φαντάρος. Στο λαγούτο. Πρώτος σκοπός που έβγαλα ήτανε στο λαγούτο και ήτανε συγκεκριμένα ταμπαχανιώτικο, σε στιλ ταμπαχανιώτικο.

Ερ. Μετά, στην λύρα;

Κ.Γ. Και το τραγούδησε πρώτη φορά ο αδερφός μου, γιατί με είχε πάρει τηλέφωνο και από το τηλέφωνο του το έπαιξα, και μου λέει «πάρε άδεια να το γράψουμε». Και πήγαμε και το γράψαμε και το τραγούδηξε. Και το έχουμε βάλει και στο τελευταίο δίσκο μετά από...

Ερ. Πώς είναι ο τίτλος του;

Κ.Γ. Πώς το έχουμε βάλει; Ε... *Τα μάτια σου ζωγράφισα.*

Ερ. Και μετά πότε ηχογραφήσατε τον πρώτο δίσκο;

Ερ. Ως λύρα.

Κ.Γ. Ως λύρα, πρωτοπήκα το '83. Και έπαιξα δυο χρόνια λύρα, το '83.

Ερ. Και είχατε βγάλει σκοπούς δηλαδή μέχρι τότε στη λύρα πάνω;

Κ.Γ. Ναι. Δικός μου όλος ο δίσκος αυτός. Δικά μου κομμάτια. Γιατί είχαμε τον πατέρα μας από την μια μεριά, ήτανε πολύ αυστηρός κριτής, και σου λέει «όταν θα γράψεις δίσκος, όταν θα νομίζεις ότι θα είσαι έτοιμος να γράψεις κάτι κάποιο δίσκο, πρέπει να είναι δικά σου τα κομμάτια, γιατί δεν μπορείς να παίζεις ούτε τον Μουντάκη όπως είναι, ούτε τον Σκορδαλό».

Κ.Σ. Και παίξε μου Σκορδαλό να δω, εγκρίνω και καλά! Αυτό βοήθησε.

Κ.Γ. Ναι, αυτά τα κομμάτια έχω. Έκανε διορθώσεις ο πατέρας μου. Μου λέει «αυτό δεν μ' αρέσει, βρες κάτι άλλο». Είχαμε αυτή τη κρίση. Και έτσι γράφτηκε το '83 ο πρώτος δίσκος με τη λύρα.

Ερ. Κάτι τελευταίο, μαθητές έχετε;

Κ.Γ. Ναι.

Ερ. Διδάσκετε ας πούμε λύρα; Ή λαούτο;

Κ.Γ. Έχω αφήσει λυρατζή στη Ρόδο, μαθητής δικός μου.

Ερ. Κάνατε μαθήματα στο Ρέθυμνο;

- Κ.Γ. Στη Ρόδο, σε επτά μήνες, ερχότανε στο σπίτι κάθε μέρα τέσσερα παιδιά. Ένα από τα τέσσερα ξεχώρισε, το οποίο ερχότανε κάθε μέρα αλλά ταυτοχρόνως κρατούσε και ένα μαγνητοφωνάκι. Και ό,τι του έπαιζα και ό,τι του έγραφα, τα έγραφε. Φεύγοντας εγώ...
- Ερ. Πόσο καιρό;
- Κ.Γ. Για επτά μήνες. Φεύγοντας από το μαγαζί, που έπαιζα πήγε αυτό το παιδί, επτά μηνών μαθητής.
- Ερ. Πόσο χρονών ήτανε;
- Κ.Γ. Ήτανε δεκάξι - δεκαεπτά χρονών. Το ίδιο πράμα και στην Πάτρα. Όπου και αν επήγα, άφηνα και κάποιον πίσω.
- Ερ. Τώρα εδώ διδάσκετε παιδιά;
- Κ.Γ. Ναι. Δεν έχω κάποια σχολή.
- Κ.Σ. Όχι με την έννοια της διδακτικής, ας πούμε, ξέρεις. Είναι κάποια παιδιά τα οποία μαθαίνουν.
- Κ.Γ. Όχι επαγγελματικά και τέτοια. Έρχονται στο σπίτι, γειτονάκια, συγγενάκια, παιδιά φίλων, ας πούμε. Εντάξει ασχολούμαι. Να, και σήμερα ας πούμε, έχω μερικά παιδιά.
- Ερ. Και τραγούδι τους δείχνετε ή μόνο λύρα;
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Και στο τραγούδι, πώς πρέπει να μπορούμε, τι πρέπει να κάνουμε;
- Κ.Γ. Έχω στο Μουσικό Γυμνάσιο, δυο...
- Ερ. Α, διδάσκετε στο Μουσικό Γυμνάσιο;
- Κ.Γ. Όχι, από 'κει έρχονται παιδιά. Έχω παιδί που τώρα είναι έξι χρόνια. Αλλά είναι έτοιμο και ικανό να βγει ας πούμε.
- Ερ. Πώς λέγεται;
- Κ.Γ. Είναι δυο παιδιά που είναι κορυφή, κορυφή. Είναι μια κοπελιά, η Δήμητρα η Σταράκη που τραγουδάει και απίθανα, ωραία. Και στη συναυλία που σκεφτόμαστε να κάνουμε τον Αύγουστο θα συμμετέχει. Και άλλο ένα παιδί το Μυριοκεφαλιτάκη.
- Ερ. Μυριοκεφαλιτάκη;
- Κ.Γ. Ναι. Αυτά έρχονται από την...
- Ερ. Αυτός πώς λέγεται;

- Κ.Γ. Στέλιος.
- Ερ. Στέλιος, μάλιστα.
- Κ.Γ. Είναι και κάποια άλλα παιδιά, άλλα τώρα στην πορεία, επειδής πέφτουμε πολλά τα φροντιστήρια και τα μαθήματα τα παρατάνε, άλλα ασχολούνται με το ποδόσφαιρο και τα παρετάνε. Ε, έχω και άλλα μικρότερα.
- Ερ. Στο Μουσικό Γυμνάσιο θα θέλατε να διδάξετε;
- Κ.Γ. Τώρα όχι.
- Ερ. Τώρα όταν λέτε;
- Κ.Γ. Από το '85 περίπου που έγινε, ναι, που έγινε, που πήραν τέλος πάντων κάποιους λυράρηδες για να διδάξουνε, από αυτούς δεν ήξερε κανείς τίποτα τότες. Απλώς τους είχε επιλέξει ο Μουντάκης.
- Ερ. Αυτός είχε εισηγηθεί δηλαδή στο Υπουργείο;
- Κ.Γ. Είχε κάνει μια συναυλία στη Φορτέτσα και έλεγε τι γνώσεις έχεις, τι όργανα παίζεις απάνω στη μουσική.
- Ερ. Ποιος το είχε κάνει αυτό;
- Κ.Γ. Μια επιτροπή από το Ωδείο. Μια επιτροπή ήτανε. Εμένα με ρωτήσανε «με τι όργανα ασχολείσαι, τι μπορώ να διδάξω» και τους είχα πει «και λαγούτο και λύρα».
- Ερ. Πάντως δεν είστε αντίθετος προς την κατεύθυνση αυτή να μαθαίνουνε έτσι τα παιδιά λύρα;
- Κ.Γ. Όχι, όχι.
- Ερ. Όχι.
- Κ.Γ. Όχι, όχι.
- Ερ. Εσείς έχετε μαθητές κύριε Σήφη;
- Κ.Σ. Εγώ όχι, δεν θα το έλεγα έτσι. Δυο παιδιά που ήτανε αρχάριοι τότε στο λαγούτο και ήθελαν κάποια βοήθεια και εγώ τους βοήθησα. Σήμερα εργάζονται πάνω σ' αυτό το χώρο. Ο ένας είναι ο Βαγγέλης ο Πελοπονήσιος.
- Ερ. Τον ακούσαμε, πολύ καλός.
- Κ.Σ. Και ο άλλος είναι ο Νίκος ο Ανυφαντάκης. Δηλαδή αυτά τα παιδιά τους έδειξα κάποια πράγματα. Έτσι; Επειδή βεβαιώθηκα ότι είχαν μεράκι και ήθελαν να μάθουν κάτι παραπάνω. Κι εκεί εγώ βρέθηκα και τους είπα κάποια πράγματα.

- Ερ. Ναι.
- Κ.Γ. Εν τω μεταξύ υπάρχουν και κάποια άλλα παιδιά που δουλεύουν τώρα επαγγελματικά που τα έχουμε βγάλει πάλι εμείς.
- Ερ. Για πείτε τα ονόματα τους.
- Κ.Γ. Είναι ο Μανόλης ο Σπυριδάκης.
- Ερ. Ο Μανόλης;
- Κ.Γ. Ο Σπυριδάκης.
- Ερ. Ο Σπυριδάκης.
- Κ.Γ. Και ο Βασίλης ο Μανουράς. Και ο Μανόλης ο Βερδινάκης εγώ τότε ξεκίνησα λαγούτο.
(Γελάει)
- Ερ. Έτσι, ε;
- Κ.Γ. Ερχότανε το Μανολιό στο σπίτι μου, πιτσιρικάς τότε γιατί δεν ήξερε ο Κωστής, ο αδερφός του να του δείξει τίποτα. Και ερχότανε στο σπίτι και κάνανε παρέα...
- Κ.Σ. Μην ακούγεται έτσι, δεν ήξερε, δεν ήθελε είτε δεν...
- Κ.Γ. Οη! Δεν είχε σχέση με τον αντικείμενο ο Κωστής με το λαγούτο. Ο άνθρωπος έπαιζε λύρα, δεν μπορούσε να του δείξει και ερχότανε στο σπίτι και πολλές φορές τον έβγαζα όξω. Επήγαινε 2:00- 3:00 η ώρα κάθε βράδυ τη νύχτα.
- Ερ. Και τον διώχνατε, άντε φύγε τώρα, αύριο, ε;
- Κ.Γ. Ναι. Και μ' έπαιρνε τηλέφωνο ο Κωστής και θελ' να μου πει, «μα τι του κάνεις αυτουνού και έρχεται επαέ και δεν με αφήνει να κοιμηθώ»;
(Γελάνε)
- Γελούσε στο διαμέρισμα που μένανε τότες πιτσιρικάδες αυτοί και συνέχιζε στο αυτό. Γι' αυτό και έγινε και..., όχι πως έκανα εγώ κάποια ιδιαίτερη προσπάθεια στο Μανόλη. Είχε όρεξη, δηλαδή σ' έβαζε μοναχός του στο καλούπι, «αυτό πως γίνεται; Αυτό πώς...;», μοναχός του.
- Ερ. Κύριε Σήφη έχετε βγάλει σκοπούς δικού σας;
- Κ.Γ. Ναι, αμέ.
- Κ.Σ. Έχω βγάλει κάποια ψιλά πράγματα εκεί πέρα.
- Ερ. Μαντινάδες κυρίως βγάζετε;

- Κ.Σ. Και μαντινάδες και κάποιες μελωδίες.
- Ερ. Συρτά είναι;
- Κ.Σ. Και συρτό.
- Ερ. Και κοντυλιές;
- Κ.Σ. Κοντυλιές όχι. Άλλο η κοντυλιά, άλλο το συρτό.
- Ερ. Τραγούδια;
- Κ.Σ. Ναι.
- Ερ. Στίχο κυρίως δηλαδή;
- Κ.Σ. Στίχο, και μελωδία. Στίχο και μελωδία.
- Ερ. Στο πρώτο δίσκο παίζατε μαζί;
- Κ.Σ. Όχι, στον πρώτο δίσκο δεν έπαιξα εγώ, το '83 που είχε... και στον τελευταίο δίσκο υπάρχουν κάποια κομμάτια τα οποία... Βέβαια πάντοτε συμβουλευόμουν τον Γιώργη, «αυτό πώς σου φαίνεται, να προσθέσουμε, ν' αφαιρέσουμε...»;
- Κ.Γ. Μα έτσι γίνεται πάντα.
- Ερ. Το τραγούδι πώς το ξεκίνησες;
- Κ.Σ. Εγώ τραγουδούσα από τότε που γεννήθηκα.
- Ερ. Ναι, μαζί με το... όταν έπιασες το λαούτο ξεκίνησε αμέσως και το τραγούδι στο συγκρότημα;
- Κ.Σ. Ναι. Να σου πω και κάτι σημαντικό, η πρώτη φορά που εκλήθη να τραγουδήσω, παίζαμε στο Γαράζο σε μια βάφτιση και ταυτόχρονα μια αρραβώνιαση από το ίδιο σπίτι. Ήταν η πρώτη φορά που εγώ έπρεπε αν δουλέψω σαν..., σαν λαγουτιέρης ας πούμε, ξέρω 'γω. Εν τω μεταξύ όταν μου βάλανε, όταν είχα να αντιμετωπίσω το μικρόφωνο, δεν άνοιγε το στόμα μου. Είχα πάθει κάτι, ξέρεις, έκανε και κρύο όμως εκείνο το βράδυ.
- Κ.Γ. (Γελάει)
- Κ.Σ. Ο Γιώργης τώρα έπαιζε...
- Κ.Γ. Του φαινότανε ότι έκανε κρύο.
(Γελάει)
- Κ.Σ. Πρόσεξε να δεις, ξέρεις γιατί το είπα ότι έκανε κρύο; Ήτανε σίγουρα κρύο πάνω στο πατάρι, αλλά ήτανε και η βραδιά κρύα. Ο Γιώργης περίμενε από μένα να τραγουδήσω, εγώ προσπάθησα... δεν μου έβγαινε και περιοριζόμουν.

Βρε αμάν! Τίποτα. Μετά μου λέει «πιες ένα ποτήρι τσικουδιά» και εφόσον ήταν και κρύα η βραδιά ήπια και εγώ ένα ποτήρι, μισό ποτήρι τέτοιο τσικουδιά, όλο, γιατί ξέρεις πώς λύνεται η γλώσσα με το πιωτό, εκεί ήτανε η πρώτη φορά που τραγούδησα. Ε! μετά σιγά - σιγά...

Ερ. Μετά τραγουδάτε τώρα εναλλάξ. Άλλα εσείς..

Κ.Σ. Ναι.

Ερ. Υπάρχει κάποιο πρόγραμμα σε αυτό το κάνετε ή ό,τι βγει εκείνη την ώρα;

Κ.Σ. Όχι. Αυτά που λέει ο Γιώργης μπορώ να τα πω εγώ, αυτά που λέω εγώ μπορεί να τα πει ο Γιώργης.

Κ.Γ. Το πρόγραμμα γίνεται όταν θα πάει κανείς να παίξει σε κάποιο μαγαζί να βγάλει βραδιά. Προγραμματίζεις πώς θα ξεκινήσεις και τι αυτό. Όταν πας σε γάμο...

Κ.Σ. Όταν έχεις ας πούμε ένα ευρύ πρόγραμμα δεν λες «τι θα παίξουμε αύριο εκεί»; Θα πιάσουμε, έτσι;

Ερ. Αυτά.

Κ.Σ. Αυτά. Και το ένα φέρνει το άλλο, είναι αλυσιδωτά αυτά. Ανάλογα με το τι και πόση ώρα θέλεις να παίξεις αυτό το πράμα. Τμηματικά δηλαδή, κατάλαβες; Δηλαδή στο μυαλό σου υπάρχει μια αποθήκη. Από εκεί επιλέγεις τι θα παίξεις. Δεν είναι τι θα μάθουμε να παίξουμε να το πούμε αύριο.

Ερ. Ε όχι βέβαια.

Κ.Σ. Έτσι; Εφόσον έχεις αποθηκεύσει πράγματα δεν έχεις πρόβλημα για να πεις ότι θα το αρχίσουμε από 'δω, έτσι.

Ερ. Πώς θα θέλατε σε μερικά χρόνια να είναι οι Κατσαμάδες;

Κ.Σ. Για μένα προσωπικά;

Ερ. Ναι.

Κ.Σ. Με περισσότερα άσπρα μαλλιά.

Ερ. Ναι.

Κ.Σ. Ναι, δεν υπάρχει περίπτωση να αλλοιωθεί αυτό που κάνω, δηλαδή να ξεφύγω με τίποτα, θα προτιμούσα και είμαι ικανός να πεινάσω παρά να αλλοιώσω αυτό για το οποίο παλεύω. Γιατί έμμεσα και άμεσα παλεύουμε γι' αυτό. Και ξέρεις πώς; Πάνω, την ώρα της δουλειάς, μπορεί κάποιος μπορεί να

έρθει να σου πει «ξέρεις κάτι; Παιξε μου εκείνο εκεί» επειδή έτυχε να γίνει επιτυχία, ένα τραγούδι το οποίο εμείς δεν το εγκρίνουμε.

Κ.Γ. Δεν το εγκρίνουμε.

Κ.Σ. Δεν το λέμε.

Ερ. Δεν το λέτε;

Κ.Σ. Όχι.

Ερ. Και του το λέτε γιατί δεν το λέτε;

Κ.Σ. Όχι.

Κ.Γ. Όχι, όχι. «Δεν το έχουμε στο πρόγραμμα».

Ερ. Α, «δεν το ξέρουμε».

Κ.Σ. Δεν το ξέρουμε. Δηλαδή προσπαθούμε, κάνουμε επίθεση αλλά κρατάμε και άμυνα. Η επίθεση είναι όταν προσπαθείς να γράψεις ένα καλό σκοπό με δυο μαντινάδες ας πούμε. Λες «τώρα εγώ σου επιτίθεμαι, απευθυνόμενος στα διάφορα ζιζάνια» που τα λέμε, τα έχει πει πρώτα ο Μουντάκης.

Ερ. Υπάρχουν ζιζάνια, έτσι;

Κ.Σ. Βεβαίως. Υπήρχαν, υπάρχουν και θα υπάρχουν. Από εκεί και πέρα υπάρχει ελευθερία, ο καθένας κρίνεται.

Ερ. Κύριε Γιώργο...

Ερ. Και υπάρχουν παρεξηγήσεις σε αυτό;

Κ.Γ. Αυτό που λέει τώρα ο Σήφης το έχω περάσει εγώ. Δηλαδή ότι προτιμώ να πεινάσω παρά να αλλοιώσω αυτό το πράμα, όταν έκαμα την αλλαγή από τη λύρα... από το λαγούτο στη λύρα και ήρθα από την Κω εδώ ως λυράρης δεν με καλούσε κανείς να παίξω, γιατί δεν με ήξερε.

Ερ. Δεν σας ξέρανε.

Κ.Γ. Ναι. Και με καλούσαν ως λαγουτιέρη διάφοροι λυρατζήδες που είχα συνεργαστεί στο παρελθόν και ήξερα ότι θα πάω να πάρω ένα εβδομαδιαίο ας πούμε σε μια βραδιά από τη δουλειά που έκανα. Προτίμησα να πάω να δουλέψω σε οικοδομή παρά να ξαναπάω ας πούμε ως λαουτιέρης. Γιατί έλεγα ας πούμε ότι τι... Και μακάρι όσο μπορούμε να έχουμε την υγεία μας, ε και όπου κρατήξει.

Ερ. Και σε δέκα χρόνια πώς θα θέλατε εσείς να δείτε τον εαυτό σας;

Κ.Γ. Είπα στη υγεία μας να έχουμε.

- Ερ. Αυτό.
- Κ.Σ. Τι θα έλεγες; Κάτι ρώτησες...
- Ερ. Στις παρεξηγήσεις λέω, αν...
- Κ.Σ. Όταν ζητήσεις κάτι και δεν στο παίζουν;
- Ερ. Ναι.
- Κ.Σ. Σου λέω «δεν το ξέρω» και έτσι δεν μπορείς να μου πεις τίποτα. Δηλαδή σε αφοπλίζω μ' αυτόν τον τρόπο.
- Κ.Γ. Έχει τύχει κάτι τέτοιο, και του παίζεις χίλια κομμάτια σε ένα βράδυ και σου λέει ο άλλος ότι «παίξε μου αυτό», και του λες «δεν το ξέρεις», και σου λέει «και τι ξέρεις».
- (Γελάει)
- Ερ. Να σας σημαδεύουν με όπλο έχει τύχει.
- Κ.Γ. Ναι, αμέ. Πολλές φορές.
- Κ.Σ. Ναι.
- Ερ. Πολλές φορές;
- Κ.Σ. Και ήταν τα πρώτα χρόνια.
- Κ.Γ. Και σταματήσαμε γλέντι εμείς στη μέση και ήτανε οι πυροβολισμοί αιτία.
- Κ.Σ. Όχι, αυτό. Καθεαυτού όπως το είπες ήταν κάποιος, ο οποίος είχε σηκωθεί για έκτη φορά και είχε παραγγείλει ένα συγκεκριμένο σκοπό.
- Ερ. Το ίδιο, δηλαδή. Του το παίζατε, το ξαναπαράγγελε.
- Κ.Σ. Το ίδιο. Το ίδιο. Εν τω μεταξύ, ξεκινώντας ένα σκοπό ο οποίος έχει και ένα αδερφάκι μαζί του δεν μπορείς...
- Ερ. Να μην πας στο αδερφάκι.
- Κ.Σ. Να μην πας στο αδερφάκι. Δηλαδή είναι κακό να παίζεις και συνέχεια το ίδιο πράγμα. Καλά εσύ το ζητάς αυτό, αλλά από κάτω κάθονται πενήντα – εκατό άνθρωποι, θα σκεφτούνε μοιραίως, κ»αλλά αυτοί δεν ξέρουν να παίζουν τίποτα άλλο»; Αναγκαστικά λοιπόν κάνεις μια...
- Κ.Γ. Παραλλαγή.
- Κ.Σ. Όχι, παράβαση.
- Κ.Γ. Παραλλαγή, φεύγεις.

- Κ.Σ. Ναι. Και προσπαθείς να παίζεις και κάτι άλλο. Αυτός λοιπόν ο τύπος εκείνο το βράδυ το συγκεκριμένο, παίζαμε εδώ πέρα στου... πώς το λένε το φαγάδικο; Στου Ζήση.
- Ερ. Α!
- Κ.Σ. Παλαιότερα έκανε κι εκδηλώσεις ο Ζήσης.
- Ερ. Ναι.
- Κ.Σ. Ήτανε πιο μικρό το μαγαζί, ταβέρνα, εστιατόριο, κι είχε απ' έξω μια αυλή που έπαιρνε και βαφτίσεις και διάφορα τέτοια. Κι εκείνο το βράδυ λοιπόν κάποιος που για έκτη φορά μας έχει ζητήσει να του παίξουμε τον Πρώτο, εκείνος δεν ήθελε να μπούμε στο γύρισμα του Πρώτου. Και βγάζει το πιστόλι και απευθυνόμενος σ' εμάς, σε απόσταση έτσι αναπνοής μας λέει «μην τον αλλάξετε θα σας επαιξω».
- Ερ. Την τελευταία φορά που το ξαναζήτησε ή τον είχατε αλλάξει και πιο πριν;
- Κ.Σ. Όχι.
- Ερ. Τις άλλες φορές δεν τον αλλάζατε δηλαδή.
- Κ.Σ. Την πέμπτη, την έκτη φορά, τώρα δεν θυμάμαι ποια φορά.
- Ερ. Και εσείς τι κάνατε, δεν τον αλλάξατε;
- Κ.Σ. Αναγκαστήκαμε να πειδαρχήσουμε. Να συμμορφωθούμε και να μην πάμε στο γύρισμα του.
- Κ.Γ. Αυτά είναι τα άσχημα της δουλειάς, τώρα δεν υπάρχουνε βέβαια...
- Ερ. Συνήθως βέβαια παραγγέλνουμε ένα χορό αλλά σαφώς θα γυρίσει μετά ο άλλος. Δεν θα μείνει...
- Κ.Γ. ... το ίδιο πράγμα!
- Κ.Σ. Βεβαίως, αυτός ήθελε να ακούει το ίδιο.
- Ερ. Ήταν μεθυσμένος.
- Κ.Σ. Ήταν σίγουρα. Μάλλον το 'παιζε και γαμπρός.
- Ερ. Τώρα που λέμε τη λέξη «γυρίζει», το «γύρισμα» το λέτε μόνο όταν αλλάζετε σκοπό ή και για κάπου αλλού;
- Κ.Σ. Όχι, όταν αλλάζει το σκοπό.
- Ερ. Όταν δηλαδή...
- Κ.Σ. Όταν αλλάζεις σκοπό ή όταν...
- Κ.Γ. Φεύγεις από ένα σκοπό και πας άλλο.

- Κ.Σ. Ή μπορείς να γράψεις ρε παιδί μου ένα κομμάτι και να έχει και ένα γύρισμα, δηλαδή να έχει και μια παραλλαγή.
- Κ.Γ. Πρώτο μέρος, δεύτερο μέρος.
- Κ.Σ. Πρώτος μέρος και δεύτερο μέρος.
- Ερ. Πρώτος στίχος δηλαδή της μαντινάδας...
- Κ.Σ. Ολοκληρώνει την μαντινάδα και μετά πας σε ένα άλλο, κάνεις μια παραλλαγή αυτό το λέμε γύρισμα. Έτσι λέγεται. Έτσι το μάθαμε εμείς και έτσι το λαλούμε.
- Ερ. Είτε λοιπόν παραλλαγή είτε να φύγεις από ένα σκοπό να πας σ' έναν άλλον. Μες στο ίδιο σκοπό πώς το λέτε;
- Κ.Σ. Στον ίδιο σκοπό μπορείς να κάνεις μόνο, να αυτοσχεδιάσεις.
- Ερ. Δηλαδή έχεις την μαντινάδα, την πρώτη στροφή..., συγνώμη, τον πρώτο στίχο, τον οποίο σπάει στη μέση.
- Κ.Σ. Ναι. Πρώτο μέρος της μελωδίας, δεύτερο μέρος.
- Ερ. Για τον πρώτο στίχο μιλάμε;
- Κ.Γ. Ναι.
- Ερ. Ωραία, και μετά πάτε στο δεύτερο στίχο.
- Κ.Γ. Γυρίζω.
- Ερ. Γύρισμα το λέτε και εκεί;
- Κ.Γ. Ναι, γυρνάμε. Αλλάζουμε σκοπό, πάμε στο δεύτερο μέρος τώρα.
- Ερ. Όχι, στον ίδιο σκοπό εννοώ.
- Κ.Γ. Παίζουμε τον Πρώτο, ο Πρώτος έχει τέσσερα μέρη στην ουσία. Στο πρώτο μέρος είναι... το πρώτο μέρος και το δεύτερο μέρος για να ολοκληρωθεί ο στίχος. Γυρίζουμε πάμε στο δεύτερο μέρος, του κουπλέ τώρα και είναι το πρώτο μέρος και το δεύτερο μέρος πάλι.
- Ερ. Μία μαντινάδα για να την ολοκληρώσετε πόσα θα παίξετε μέρη, συνήθως;
- Κ.Σ. Δυο μέρη.
- Κ.Γ. Δύο μέρη.
- Ερ. Δύο μέρη, για να ολοκληρώσετε μια μαντινάδα.
- Κ.Γ. Σε συρτό.
- Ερ. Σε συρτό, ναι.

- Ερ. Εγώ δεν θέλω προσωπικά να ρωτήσω τίποτα άλλο, νομίζω ότι μας καλύψατε πολλά κενά.
- Ερ. Η τελευταία ερώτηση είναι γιατί στο Ρέθυμνο έχουν μαζευτεί τόσο πολύ μεγάλοι;
- Κ.Σ. Με την έννοια μεγάλη τι εννοείς; Σε ηλικία ή...
- Ερ. Όχι, σπουδαία ονόματα ας πούμε, λυράρηδες και λαουτιέρηδες.
- Κ.Σ. Αυτό.
- Κ.Γ. Αυτό το βγάζει ο τόπος.
- Κ.Σ. Ο καθένας κρίνεται. Υπάρχουν πολύ αξιόλογοι καλλιτέχνες, σεβαστοί.
- Ερ. Είναι γεγονός ότι το Ρέθυμνο έχει τα μεγαλύτερα ονόματα.
- Κ.Σ. Αναγκαστικά, αναγκαστικά, ξέρετε τώρα τι γίνεται; Στο Ρέθυμνο σαν ιστορία πολιτισμού, τουλάχιστον πάνω στο... πάνω στη λύρα έχει μια ευθύνη. Δηλαδή δεν είναι τυχαίο ότι οι μεγαλύτεροι, ξέρω 'γω, οι λυρατζήδες βγήκαν από το Ρέθυμνο.
- Ερ. Αυτό λέω. Γιατί;
- Κ.Σ. Έτσι. Δεν ξέρω.
- Κ.Γ. Υπάρχει μια εκδοχή που λέγανε ότι επειδή ήταν φτωχό μέρος το Ρέθυμνο, έβγαζε λέει αγροφυλάκους και λυρατζήδες.
- Ερ. Και εγγράμματους;
- Κ.Γ. Και εγγράμματους. Επειδή ήταν φτωχό το μέρος και δεν είχαν πώς να επιβιώσουν και λέγεται.
- Κ.Σ. Δεν ξέρω αν αυτό ισχύει.
- Ερ. Ναι, αλλά παλιότερα οι λυρατζήδες δεν βγάζανε και λεφτά να πούμε ότι...
- Κ.Σ. Ναι, καλά αυτοί ήταν τότε...
- Ερ. ... το κάνανε σαν επάγγελμα, ήταν πιο...
- Κ.Γ. Πηγαίνανε στο γάμο και έφερνε αυτά για το σπίτι που περνούσε κάποιο καιρό.
- Κ.Σ. Εκείνη όμως την εποχή τα χρήματα ήταν καλά.
- Κ.Γ. Υπήρχανε τα έθιμα εκείνα.
- Κ.Σ. Για να καταλάβεις, πήγαινε ας πούμε στο γάμο κι έπαιζε δυο - τρεις μέρες για να φέρει στο σπίτι δυο - τρία κατοστάρικα, 150 δρχ.
- Κ.Γ. Κάνα δυο κουλούρια, γαμοκούλουρα.

- Ερ. Ωραία. Έχετε κάποιο αγαπημένο τραγούδι που για τη δική σας διάθεση θα το τραγουδούσατε;
- Ερ. Συνηθισμένη ερώτηση του Μανόλη.
- Κ.Γ. Τα αγαπημένα μας είναι πολλά.
- Ερ. Ή ένα που θα λέγατε αν θα γινόντανε η συντέλεια του κόσμου εγώ θέλει να μείνει ένα, αν σας λέγανε ένα μόνο τραγούδι θα μείνει.
- Κ.Σ. Ένα τραγούδι; Θα ήτανε πολύ άδικο, υπάρχουν πολλά.
- Ερ. Σίγουρα αλλά λέω τι θα κάνατε, θα λέγατε κανένα ή θα λέγατε εντάξει αφού δεν γίνεται αλλιώς, ας μείνει ένα.
- Κ.Σ. Ναι, σίγουρα πρέπει να μείνει ένα.
- Ερ. Ωραία, ποιο είναι αυτό;
- Κ.Σ. Τώρα υπάρχουν πολλά στο μυαλό μου, υπάρχουν πάρα πολλά στο μυαλό μου.
- Ερ. Ένα, ένα.
- Ερ. Είπαμε είναι δύσκολη ερώτηση.
- Ερ. Το πρώτο που θα σου έρθει.
- Κ.Σ. Το πρώτο που θα μου έρθει είναι...
- Κ.Γ. Εγώ θα πω ένα του Σκορδαλού και εσύ θα πεις ένα του Μουντάκη.
- Κ.Σ. Αναγκαστικά. Εγώ θα πω την Γραμβούσα.
- Ερ. Την Γραμβούσα. Εσύ Γιώργο;
- Κ.Γ. Μόνο εκείνος που αγαπά.
- Ερ. Από δικά σας;
- Κ.Σ. Από δικά μας τώρα θα σου πει κάποιο άλλο.
- Ερ. Ναι, όχι ένα από τα δικά σας που έχετε βγάλει;
- Κ.Σ. Τώρα μας κάνεις εσύ μια ερώτηση να αξιολογήσουμε εμείς δικά μας κομμάτια.
- Ερ. Όχι. Κάποιο που να σας αρέσει πολύ, δεν είναι θέμα αξιολόγησης.
- Κ.Σ. Εμείς, να σου πω κάτι;
- Ερ. Ένα που να σας αρέσει εννοώ.
- Κ.Σ. Να σου πω κάτι; Και ένα κομμάτι που γράφουμε μελωδία και μια μαντινάδα που γράφουμε είναι σαν να γεννάμε παιδιά. Εμείς τα αγαπάμε όλα το ίδιο, από κει και πέρα εξαρτάται ο κόσμος πώς θα τα δει.

Ερ. Ναι, εμείς να σας ευχηθούμε να ασπρίσουν τα μαλλιά σας, να έχετε υγεία και να κρατήσετε αυτό...

Κ.Σ. Να μην αλλοιωθούμε.

Ερ. Να μην αλλοιωθείτε.

Κ.Γ. Μάλιστα. Να είστε καλά.

Ερ. Ευχαριστούμε πολύ.

Κ.Γ. Κι εμείς.